

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Viešosios teisės katedra**

Raimondo Seniut
V kurso, Mokesčių ir finansų teisės
studijų šakos studento

Magistro darbas

Dividendų apmokestinimą pelno mokesčių Europos Sąjungoje

Vadovas: Lekt. Dr. Povilas Gruodis
Recenzentas: Asist. Dr. Martynas Endrijaitis

Vilnius
2020

TURINYS

ĮVADAS.....	3
1. DIVIDENDŲ APMOKESTINIMAS EUROPOS SĄJUNGOJE.....	5
1.1 Motinių-dukterinių įmonių direktyva	5
1.2 Ekonominio Bendradarbiavimo ir Plėtros Organizacijos pavyzdinė mokesčių konvencija dėl pajamų ir kapitalo mokesčių	12
1.3 Portfeliniai dividendai.....	14
2. Dvigubo dividendų apmokestinimo sprendimo būdai.....	17
2.1 Dvigubo apmokestinimo švelninimo būdai	17
2.2 Dvigubo apmokestinimo panaikinimui skirtos priemonės	20
2.2.1 Išskaičiuojamojo mokesčio panaikinimas	21
2.2.2 Rezidento valstybės suteikiamas mokesstinis kreditas	23
2.2.3 Išskaičiuojamojo mokesčio suvienodinimas Europos Sąjungos lygiu	24
2.2.4 Ekonominį ir teisinį dvigubą apmokestinimą adresuojančios opcijos	25
3. EUROPOS SĄJUNGOS TEISINGUMO TEISMO PRAKTIKĄ DIVIDENDŲ APMOKESTINIMO SRITYJE	27
3.1 Užsienio šaltinio dividendai	28
3.1.1 Teisinio dvigubo apmokestinimo situacijos	28
3.1.2 Ekonominio dvigubo apmokestinimo situacijos	31
3.1.3 Neproporcingas dvigubo apmokestinimo panaikinimas.....	33
3.1.4 Mokesčių lengvatų nesuteikimas užsienio investicijoms	35
3.2 Dividendų išmokėjimas į kitą valstybę narę.....	37
3.2.1 Teisinio dvigubo apmokestinimo situacijos	37
3.2.2 Ekonominis dvigubas apmokestinimas	38
IŠVADOS.....	42
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS.....	44
SANTRAUKA.....	48
Summary.....	49

ĮVADAS

Nagrinėjamos temos aktualumas. Europos Sąjungos lygmeniu dividendų apmokestinimas prieš 30 metų priėmus Tarybos direktyva (90/435/EEB) dėl bendrosios mokesčių sistemos, taikomos įvairių valstybių narių patronuojančioms ir dukterinėms bendrovėms¹ ir pagrįstai galėtų kilti klausimas kodėl tokia tema, kaip dividendų apmokestinimas vis dar gali būti aktuali. Per tokį ilgą laiką šios direktyvos taikymas turėjo tapti aiškus ir nekelti papildomų klausimų. Tačiau taip nėra, kadangi dividendų apmokestinimo sritis nėra pilnai harmonizuota Europos Sąjungos mastu.

Portfeliniai dividendai vis dar yra ta sritis, kuri nėra sureguliuota Europos Sąjungoje ir atitinkamai vis dar yra grėsmė, kad tokio tipo dividendai gali būti apmokestinami dvigubai, ypač kai kalba eina apie tarpvalstybines situacijas. Šita tema yra ypatingai svarbi šiais laikais, kai laisvas pinigų judėjimas Europos Sąjungoje yra paprastesnis nei kada nors iki šiol. Šiandien yra nepaprastai lengvai įsigyti kitos įmonės akcijų net nekeliant kojos iš namų. Ir kuo globalesnė taps Europos Sąjunga, tuo labiau pasiekiamos ir prieinamos mums gali tapti investicijos kituose šalyse. Todėl yra ypač svarbu išnagrinėti kaip yra apmokestinami tokio tipo dividendai ir su kokias sunkumais gali susidurti tokių dividendų gavėjai.

Darbo objektas. Portfelinių dividendų apmokestinimas Europos Sąjungos lygiu.

Darbo tikslas. Atskleisti portfelinių dividendų apmokestinimo Europos Sąjungos lygių taikomas taisykles bei galimas tendencijas šioje srityje. Norint pasiekti darbo tikslą yra iškeliami šie uždaviniai:

1. Išanalizuoti dividendų apmokestinimo harmonizavimo Europos Sąjungoje raidą ir pristatyti vis labiau platėjančias Motinių-dukterinių įmonių direktyvos taikymo ribas;
2. Išanalizuoti pasiūlymus, kurias norima riboti portfelinių dividendų dviguba apmokestinimą Europos Sąjungoje;
3. Išanalizuoti Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktiką ir atskleisti kaip jau yra apsaugomi portfelinių dividendų gavėjai Europos Sąjungoje.

Tyrimo metodai. Darbe iškeltiems tikslams pasiekti bei apibrėžtam objektui atskleisti bus naudojami šie metodai:

¹ 1990 m. Liepos 23 d. Europos tarybos direktyva 90/435/EB dėl bendrosios mokesčių sistemos, taikomos įvairių valstybių narių patronuojančioms ir dukterinėms bendrovėms. *OL, 1990 L 225*, p. 6-9.

- Istorinis – šis metodas taikomas nagrinėjant dividendų apmokestinimo Europos Sąjungoje raidą. Tik išanalizavus kaip keitėsi dividendų apmokestinimo harmonizavimas, galima atskleisti kokių dividendų grupių apmokestinimas taip ir nebuvo harmonizuotas Europos Sąjungos lygiu.
- Loginis – šio metodo pagalba buvo vertinamos skirtingų autorių nuomonės bei identifikuojami probleminiai portfelinių dividendų apmokestinimo klausimai ir aspektai.
- Sisteminis – šio metodo pagalba siekiama atskleisti portfelinių dividendų dvigubą apmokestinimą ribojančias priemones, tų priemonių galimas pasekmės teisės sistemoms.
- Lingvistinis – šio metodo pagalba atskleidžiamas detektyvuose, teismų praktikoje, kituose teisės aktuose naudojamų sąvokų turinys, reikšmė.

Šaltiniai. Pagrindiniai šaltiniai, kuriais bus remiamasi darbe yra Europos Sąjungos Tarybos direktyva (90/435/EEB) dėl bendrosios mokesčių sistemos, taikomos įvairių valstybių narių patronuojančioms ir dukterinėms bendrovėms, Europos Komisijos rekomendacijos, konsultavimosi dokumentai, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika.

Temos aktualumas ir naujumas. Šis darbas yra aktualus tiek praktiniu tiek moksliniu požiūriu. Nors pats dividendų apmokestinimas ir yra harmonizuotas jau 30 metų, bet portfelinių dividendų apmokestinimo tema yra vis dar aktuali ir mažai nagrinėta. Lietuvos teisės doktrinoje šita tema buvo nagrinėjama per Europos Sąjungos lygiu harmonizuotų dividendų apmokestinimo prizmę, tiek bendrai nagrinėjant Tarybos direktyva (90/435/EEB) dėl bendrosios mokesčių sistemos, taikomos įvairių valstybių narių patronuojančioms ir dukterinėms bendrovėms ir jos taikymą Lietuvos teisėje, tiek atskiras šios direktyvos dalis, pavyzdžiui antivengiminės normos taikymą ir jos perkėlimą į Lietuvos Respublikos teisės sistemą.

1. DIVIDENDŲ APMOKESTINIMAS EUROPOS SĄJUNGOJE

1.1 Motinių-dukterinių įmonių direktyva

Bendrovių ir akcininkų apmokestinimas visais laikais buvo problematiškas ir priklausomai nuo situacijos iškildavo ekonominio arba teisinio dvigubo apmokestinimo problema. Ekonominis dvigubas apmokestinimas yra suprantamas kaip tų pačių pajamų apmokestinimas skirtingų asmenų lygyje.² Paprasčiausias tokios situacijos pavyzdys būtų įmonės gauto ir apmokestinto pelno paskirstymas akcininkams ir tokių dividendų apmokestinimas akcininkų lygiu. Skirtingos valstybės imasi skirtingų priemonių kovodamos su šita problema. Iš vienos pusės klasikinėje sistemoje toks dvigubas apmokestinimas yra tiesiog leidžiamas. Iš kitos pusės turime sistemas kai valstybės yra integravusios dalinį ar visišką mokestinį kreditą akcininkams, kurių gauti dividendai jau buvo apmokestinti pelno mokesčių įmonės lygmenyje. Taip pat dalis valstybių taiko mažesnę pelno mokesčio tarifą pelnui, kuris yra paskirstomas arba pelno mokesčio tarifas yra mažinamas akcininkų lygyje.³

Teisinis dvigubas apmokestinimas yra situacijos kai kelios valstybės pilnai apmokestina to paties asmens turtą ir pajamas arba kai vienos valstybės rezidentas gaunantis pajamas arba turintis turtą kitoje valstybėje yra apmokestinamas abiejose valstybėse, arba kai kelios valstybės apmokestina ne savo rezidentą, bet asmenį turinti juose nuolatinę bazę.⁴ Kalbant apie anksčiau minėtą pavyzdį, tokia situacija susidarys, kai čia įsivelia tarptautinis elementas, t. y. dividendai iš vienos jurisdikcijos yra išmokami į kitą jurisdikciją ir abi valstybės pritaiko mokestį dividendams. Taip pat kai, kurie autoriai išskiria situacijas kai gali susidaryti “daugiapakopis pelno apmokestinimas”.⁵

Tokią situaciją galėtų pavaizduoti toks pavyzdys - asmuo A turi akcijų įmonėje B (abu yra valstybės nr. 1 rezidentai). Įmonė B yra motininė ir valdo įmonę C, kuri yra valstybės nr. 2 rezidente. Tokių atvejų gali kilti keturgubas apmokestinimas - valstybė nr. 2 apmokestins įmonės C pajamas pelno mokesčių ir pritaikys išskaičiuojamąjį mokestį įmonės C išmokamiems dividendams. Valstybė nr. 1 apmokestins įmonės B gautus

² Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija. *Model Tax Convention on Income and Capital*. 2017 m. taxation [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 04 15]. Prieiga per internetą: <<https://www.oecd.org/ctp/treaties/model-tax-convention-on-income-and-on-capital-condensed-version-20745419.htm>> p. 227

³ WARREN, A. C.; GRAETZ, M.J., Dividend Taxation in Europe: When the ECJ Makes Tax Policy. *Yale Law & Economics Research Paper*, 2007, No. 354, p. 4.

⁴ BARBUTA-MISU, Nicoleta, TUDOR, Florin., The International Double Taxation—causes and avoidance. *Acta Universitatis Danubius : Oeconomica*, 2010, No. 5, p. 152.

⁵ WARREN, A. C.; GRAETZ, M.J., Dividend Taxation in Europe: When the ECJ Makes Tax Policy. *Yale Law & Economics Research Paper*, 2007, p. 5.

dividendus pelno mokesčių ir įmonei B paskirsčius gautą pelną, valstybė nr. 1 apmokestins akcininko gautus dividendus pelno mokesčių.⁶ Kaip matome tokia daugialypio apmokestinimo situacija atsiranda kai persipina ekonominis ir teisinis dvigubas apmokestinimas.

ES šita problema buvo atpažinta pakankamai anksti ir pirmieji pasiūlymai kaip kovoti su dvigubu apmokestinimu dividendu srityje atsirado dar 7 dešimtmetyje. Dar 1962 m. Neumarko ataskaitoje buvo pabrėžta būtinybe harmonizuoti įmonių apmokestinimą Europos Sąjungos lygių. Neumarko ataskaitoje buvo numatyta taikyti skirtingus išskaičiuojamojo mokesčio dydžius priklausomai nuo turimo akcijų skaičiaus, o tarp asocijuotų bendrovių tokį mokestį išvis panaikinti.⁷

Vėlesniuose ataskaitose taip pat buvo siūloma harmonizuoti taikytina išskaičiuojamojo mokesčio dydį valstybėse narėse ir tokio mokesčio išvis atsisakyti tarp asocijuotų bendrovių.⁸ Tačiau realus rezultatai buvo pasiekti tik po beveik 30 metų, kai po Rudingo ataskaitos paskelbimo (1990) buvo pateikti 3 konkretus pasiūlymai dėl juridinių asmenų pelno mokesčių harmonizavimo, kurie vėliau buvo priimti, įsigaliojo ir galioja iki dabar - Tarybos Direktyva dėl bendros mokesčių sistemos, taikomos įvairių valstybių narių įmonių jungimui, skaidymui, daliniam skaidymui, turto perleidimui bei keitimuisi akcijomis, ir SE arba SCE registruotos buveinės perkėlimui iš vienos valstybės narės į kitą⁹ (toliau Susijungimų direktyva) (90/434/EEC — dabar 2009/133/EC); Tarybos Direktyva dėl bendrosios mokesčių sistemos, taikomos įvairių valstybių narių patronuojančioms ir dukterinėms bendrovėms¹⁰ (toliau - Motininių-dukterinių įmonių direktyva) (90/435/EEC — dabar 2011/96/EU); ir Konvencija dėl dvigubo apmokestinimo išvengimo koreguojant asocijuotų įmonių pelną¹¹ (toliau - Arbitražo konvencija) (90/436/EEC).¹² Tik Motininių-dukterinių įmonių direktyva numatė apmokestinimo taisykles susijusias su dividendų išmokėjim.

Motininių-dukterinių įmonių direktyvos pagrindiniai tikslai ir priėmimo priežastys yra išskirti direktyvos preambulėje:

⁶ *Ibid.* p. 5.

⁷ PANAYI, Christiana Hji. *European Union Corporate Tax Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013, p. 10.

⁸ *Ibid.* p. 14, 17.

⁹ 2009 m. spalio 19 d. Tarybos direktyva Nr. 2009/133/EB dėl bendros mokesčių sistemos, taikomos įvairių valstybių narių įmonių jungimui, skaidymui, daliniam skaidymui, turto perleidimui bei keitimuisi akcijomis, ir SE arba SCE registruotos buveinės perkėlimui iš vienos valstybės narės į kitą. *OJ*, 2009 L 310, p. 34–46.

¹⁰ 2011 m. lapkričio 30 d. Tarybos direktyva Nr. 2011/96/ES dėl bendrosios mokesčių sistemos, taikomos įvairių valstybių narių patronuojančioms ir dukterinėms bendrovėms. *OJ*, 2011 L 345, p. 8–16.

¹¹ Konvencija dėl dvigubo apmokestinimo išvengimo koreguojant asocijuotų įmonių pelną. *OJ*, 2005 C 160, p. 11–22.

¹² Europos Parlamentas. *Direct taxation: personal and company taxation* [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 04 15]. Prieiga per internetą: <https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_2.6.10.pdf>

- Sukurti sąlygas analogiškas vidaus rinkai ir užtikrinti bendros rinkos sukūrimą bei efektyvu jos veikimą;
- Neapmokestinti dukterinių bendrovių patronuojančioms bendrovėms mokamų dividendų ir kitų pelno paskirstymų;
- Panaikinti kliūtys ar suvaržymus, kurie trukdytų įvairių valstybių narių įmonių grupavimui;
- Panaikinti skirtingų valstybių narių įmonių bendradarbiavimo sąlygas, kurios yra mažiau palankios nei tos pačios valstybės narės įmonių bendradarbiavimo sąlygos;
- Iš dukterinės bendrovės patronuojančiai bendrovei paskirto pelno neišskaičiuoti mokesčio prie šaltinio tam kad būtų užtikrintas mokestinis neutralumas.

Pati Motininių-dukterinių įmonių direktyva nustato kelias lengvatas valstybėse narėse veikiančioms įmonėms tačiau taip numatyti kriterijai kuriuos būtina atitikti, tam kad pasinaudoti Direktyvos lengvatomis. Direktyvos numatytos lengvatos:

1. Panaikinamas mokestis prie šaltinio (ang. *withholding tax*) į kitą valstybę išmokamiems dividendams;
2. Rezidavimo valstybė yra įpareigojama pasirinkti taikyti išimties arba kredito metodą dividendams gaunamiems iš užsienio. Kalbant apie mokestinį kreditą, direktyvos 4(1) straipsnio b) punktas buvo papildytas nuostata, kad valstybė narė taikanti kredito metodą turi atsižvelgti į visų žemesnių grandžių įmonių sumokėtus mokesčius, tol kol visos žemesnių grandžių įmonės atitinka direktyvos taikymo sąlygas.¹³ Tai buvo atlikta todėl, kad galėtų susidaryti situacija kai formaliai valstybė tinkamai įgyvendina direktyvos normas bet dvigubas apmokestinimas dividendams tarp susijusių juridinių asmenų vis tiek susidaro, pavyzdžiui, įmonė A įsisteigusi valstybėje 1 valdo įmonę B, kuri yra valstybės 2 rezidente ir įmonė B valdo įmonę C, kuri yra valstybės 3 rezidentė. Valstybė 3 apmokestina C gautą pelną. Jeigu valstybė 2 taikytų išimties principą tai įmonės C išmokėti dividendai įmonei B būtų neapmokestinti, tačiau jeigu įmonė B tuos gautus dividendus paskirstytų įmonei A ir valstybė 1 taikytų kredito principą tai valstybė 1 turėtų teisę apmokestinti dividendus pilnai, kadangi įmonė B formaliai jokio mokesčio savo valstybėje nesumokėjo ir pelnas gali būti laikomas neapmokestintu.¹⁴ Tokios potencialios situacijos gali kilti jeigu valstybės narės nebūtų įpareigosotos taikyti

¹³ 2003 m. gruodžio 22 d. Tarybos direktyva iš dalies keičianti Direktyvą 90/435/EEB dėl bendrosios mokesčių sistemos, taikomos įvairių valstybių narių patronuojančioms ir dukterinėms bendrovėms. *OJ*, 2004 L 225, p. 41–44.

¹⁴ LANG M., et al. *Introduction to European Tax Law: Direct Taxation*. London: Spiramus Press, 2008, p. 97.

kredito metodo atsižvelgiant į mokesčius sumokėtus žemesnės grandies dukterinėse bendrovėse.

Minėtos lengvatos taikomos tik įmonėms atitinkančioms tam tikras sąlygas:

A. Visų pirmą įmonė turi būti sąraše, t. y. Motininių-dukterinių įmonių direktyvos nuostatos gali būti taikomos tik jeigu dukterinė ir motininė bendrovė yra Motininių-dukterinių įmonių direktyvos I Priedo A dalies numatyta sąraše. Minėtas sąrašas prie kiekvienos valstybės narės išvardina konkrečias bendrovių formas, kurioms gali būti taikoma direktyva. Verta paminėti, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismas byloje C-247/08 *Gaz de France*¹⁵ pateikė paaiškinimą dėl šitos normos aiškinimo. Šioje situacijoje Vokietijoje įsisteigusi įmonė išmokėjo dividendus, prieš tai išskaičiavusi pajamų ir kapitalo mokestį, bei solidarumo mokestį, savo patronuojančiai bendrovei įsisteigusiai Prancūzijoje. Ginčas kilo, tada kai Vokietijos mokesčių administratorius atsisakė grąžinti sumokėtus mokesčius motyvuodamas tuo, kad motininės bendrovės teisinė forma tuo metu nebuvo įtraukta į Motininių-dukterinių įmonių direktyvos priede esantį sąrašą. Atitinkamai Europos Sąjungos Teisingumo Teismui buvo pateiktas klausimas ar Direktyvos lengvatos gali būti taikomos bendrovėms, kurių teisinės formos nėra tiesiogiai nurodytos Direktyvos priede, bei ar tokios lengvatos gali būti taikomos retroaktyviai jeigu konkrečios bendrovės teisinė forma į Direktyvos priedą buvo įtraukta vėlesniu laiku.

Teismas sprendime nurodė, kad Direktyva nėra siekiama įvesti bendra apmokestinimo sistemą skirta visoms valstybių narių bendrovėms ir atmetė argumentą, kad Direktyvos priede yra nurodytas tik pavyzdinis bendrovių teisinių formų sąrašas.¹⁶ Teismas tokias savo išvadas argumentavo tuo, kad Motininių-dukterinių įmonių direktyva yra apribojamos valstybių narių teisės apmokestiti konkrečias pajamas todėl atitinkamai Direktyvos plečiamasis aiškinimas galimas tik kai tai išplaukia iš pačios Direktyvos teksto.¹⁷ Taip pat teismas nurodė, kad retroaktyvaus taikymo galimybę paneigia ir tai, kad Direktyvos priedo tekstas buvo keičiamas bei papildomas naujomis bendrovių teisinėmis formomis, o teisinė forma, dėl kurios ir kilo ginčas buvo įtraukta tik su vėlesniais pakeitimais. Be to pirminėje Direktyvos versijoje, kai kurios valstybės narės pasiliko galimybę į Direktyvos taikymo sritį įtraukti ateityje atsirasiančias bendrovių teisines formas į

¹⁵ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2009 m. spalio 1 d. sprendimas *Gaz de France C-247/08*, ECLI:EU:C:2009:600.

¹⁶ *Ibid.* par. 35-36.

¹⁷ *Ibid.* par. 38.

Direktyvos priedą įrašydamos tekstą “bendrovės, įsteigtos pagal X valstybės įstatymus” kaip, pavyzdžiui padarė Jungtinė Karalystė. Prancūzija tuo tarpu išvardijo konkretų baigtinį bendrovių, kurioms gali būti taikoma Direktyva teisinių formų, sąrašą ir bendrovės teisinė forma dėl, kurios kilo ginčas, ginčo metų nebuvo nurodyta sąrašė.¹⁸ Todėl atitinkamai teismas ir priėjo sprendimo, kad retroaktyvus Direktyvos nuostatų taikymas negalimas. Kaip galima matyti Europos Sąjungos Teisingumo Teismas formuoja griežto sąrašo principo taikymo taisyklę, t. y. konkrečios bendrovės teisinės formos bendrovė turi būti nurodyta Direktyvos priedo sąrašė norint jau taikyti apmokestinimo lengvatas.

2003 m. direktyva buvo papildyta¹⁹, įtraukiant į subjektų sąrašą nuolatinės buveinės. Direktyvos 2(b) straipsnis nuolatinę buveinę apibrėžia kaip nuolatinės komercinės veiklos vieta valstybėje narėje, per kurią vykdoma kitos valstybės narės bendrovės komercinė veikla ar jos dalis tiek, kiek tos komercinės veiklos pelnas yra apmokestinamas valstybėje narėje, kurioje ta veiklos vieta yra, pagal atitinkamą dvišalę mokesčių sutartį arba, jeigu tokios sutarties nėra, pagal nacionalinius teisės aktus.

B. Sekanti bendrovėms taikoma sąlyga yra teritorialumo reikalavimas - bendrovės (tiek motininė, tiek dukterinė) turi būti laikomos konkrečios valstybės narės rezidentėmis mokesčių įstatymo tikslais ir negali būti laikomos trečiosios valstybės (ne Europos Sąjungos valstybių) rezidentėmis remiantis su trečiąja valstybe sudarytu dvigubo apmokestinimo išvengimo susitarimu.

C. Taip pat bendrovės, tam kad patektu į Direktyvos reguliavimo sferą turi būti apmokestintos kažkuriuo iš Motininių-dukterinių įmonių direktyvos I Priedo B dalyje išvardintu mokesčiu, be galimybės pasirinkti tokio mokesčio nemokėti arba būti atleistam nuo jo. Šioje sąlygoje galima būtų atkreipti dėmesį į antrą šios normos dalį. Gali susidaryti situacija, kai konkrečioje valstybėje įsikūrusi bendrovė sumokėjusi mokesčius ir išmokėjusi dividendus asocijuotai bendrovei esančiai kitoje valstybėje narėje, galėtų pasinaudoti įstatymo numatyta lengvata nemokėti pelno mokesčio ir pareikalauti savo mokesčio administratoriaus susigrąžinti sumokėtą pelno mokesčių. Tokiu atveju patronuojančios valstybės mokesčių administratorius surinktų mažiau mokesčių arba išvis jų nesurinktų. Taigi norint išvengti tokių situacijų ir siekiant neužtraukti per didelės administracinės naštos valstybių mokesčių administratoriams retroaktyviai domėtis ar kitoje valstybėje

¹⁸ *Ibid.* par. 42-43.

¹⁹ 2003 m. gruodžio 22 d. Tarybos direktyva iš dalies keičianti Direktyvą 90/435/EEB dėl bendrosios mokesčių sistemos, taikomos įvairių valstybių narių patronuojančioms ir dukterinėms bendrovėms. *OJ*, 2004 L 225, p. 41-44.

įsikūręs mokesčių mokėtojas susigrąžino sumokėta pelno mokesį, į Motininių-dukterinių įmonių direktyvos 2 straipsnio a) punkto III dalį buvo įtraukta būtent tokia norma.

Atsižvelgiant į Direktyvos tekstą galima prieiti išvados, kad visas šias sąlygas konkreti bendrovė nebūtinai turi atitikti toje pačioje valstybėje narėje.²⁰ Taigi Direktyva galėtų būti taikoma net jeigu, pavyzdžiui, konkreti bendrovė yra įsteigta pagal Vokietijos teisę ir pagal dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartį yra laikoma Prancūzijos rezidente.

Direktyva taip pat numato papildomas sąlygas, kurias turi atitikti patrunuojanti bendrovė. Visų pirma, tai kapitalo dalies reikalavimas. Nuo 2009 m. sausio 1 d. numatyta, kad motininė bendrovė privalo turėti bent 10 % kapitalo dalies dukterinėje bendrovėje. Tiesa priėmus Direktyvą ši dalis buvo 25 %, tačiau bėgant metams ji buvo vis mažinama iki dabartinės ribos. Tai buvo daroma norint išplėsti Direktyvos veikimo ribas platesniam subjektų ratui. Toks sprendimas buvo priimtas remiantis Komisijos atlikta studija dėl įmonių apmokestinimo vidaus rinkoje, kurioje numatyta, kad Motininių-dukterinių įmonių direktyvos taikymo problemos būtų sušvelnintos žymiai sumažinus kapitalo dalies reikalavimą. Autorių nuomone tokie pakeitimai leistu daug paprasčiau organizuoti tarptautines bendrovių grupes tuo pačių metų papildomai neapsunkinant nacionalinių mokesčių administratorių.²¹ Direktyva taip pat numato galimybę valstybėms narėms abipusiu susitarimu vietoje kapitalo dalies kriterijaus taikyti balsavimo teisių kriterijų. Šiuo atveju balsavimo teisių riba nesikeičia - 10 %.

Galima paminėti, kad Motininių-dukterinių įmonių direktyvoje nėra nurodyta ar 10 % riba turi būti išlaikoma tiesiogiai ar galimas ir netiesioginis akcijų arba balsavimo teisių turėjimas. Tačiau jeigu vertinsime, kad Tarybos Direktyvos dėl bendros apmokestinimo sistemos, taikomos palūkanų ir autorinių atlyginimų mokėjimams tarp skirtingų valstybių narių asocijuotų bendrovių²² 3 straipsnyje yra atskirai išskirtos situacijos dėl tiesioginio ir netiesioginio kapitalo dalių arba balsavimo teisių turėjimo, o Motininių-dukterinių įmonių direktyvoje dėl šito nėra pasisakyta tai galima daryti išvadą, kad Motininių-dukterinių įmonių direktyva kalba tik apie tiesioginį balsavimo teisių arba kapitalo dalių turėjimą. Tokia išvadą taip pat patvirtina tai, kad Direktyva buvo ne karta keista nuo jos priėmimo 1990 metais ir šitos normos formuluotė nebuvo patikslinta. Šią normą taip reikia aiškinti

²⁰ TERRA B. J. M., WATTEL P. J. *European Tax Law Sixth Edition*. The Netherlands: Kluwer Law International, 2012, p. 606.

²¹ Europos Komisija, darbinis dokumentas *Įmonių apmokestinimas vidinėje rinkoje*, Briuselis, 2001 [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 04 15]. Prieiga per internetą: <<https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/2/2001/EN/2-2001-1681-EN-1-0.Pdf>>, p. 328.

²² 2003 m. birželio 3 d. Tarybos direktyva 2003/49/EB dėl bendros apmokestinimo sistemos, taikomos palūkanų ir autorinių atlyginimų mokėjimams tarp skirtingų valstybių narių asocijuotų bendrovių. *OJ*, 2003 *L 157*, p. 49–54.

anksčiau minėtos Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikos kontekste dėl negalimo Direktyvos plečiamojo aiškinimo.

Sekanti sąlyga būdinga tik patronuojančioms bendrovėms yra akcijų ar balsavimo teisių išlaikymo laikotarpis. Direktyva numato, kad valstybės narės turi diskreciją nustatyti reikalavimą nustatyti 2 metų kapitalo dalies arba balsavimo teisių nepertraukiamo išlaikymo reikalavimą. Šita norma yra vienas iš maksimalaus harmonizavimo pavyzdžių - valstybės narės negali įvesti griežtesnio reikalavimo negu numato direktyva, tačiau valstybėms narėms leidžiama pasirinkti išvis ne taikyti jokie termino arba taikyti trumpesnę terminą (pavyzdžiui, 1 metai). Taip pat valstybės narėms leidžiama diferencijuoti taikant įvedant termino reikalavimą - kadangi Direktyva numato 2 lengvatas ir atitinkamai, valstybėms leidžiama nustatyti skirtingus terminus, kiekvienos lengvatos atžvilgiu, pavyzdžiui, valstybė gali nustatyti 2 metų nepertraukiamo išlaikymo terminą patronuojančioms bendrovėms gaunančioms dividendus iš kitoje valstybėje narėje įsisteigusios dukterinės įmonės. Neatitikus 2 metų reikalavimo nebūtų taikomas kredito arba išimties principas. Tuo pačių metų valstybėje narėje gali galioti taisyklė, kuri numato 1 metų išlaikymo terminą dukterinių bendrovių atžvilgiu. Atitinkamai jeigu terminas nebūtų pasiektas dukterinės bendrovės paskirstomas pelnas nebūtų atleistas nuo išskaičiuojamojo mokesčio.²³

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas taip pat yra pasisakęs dėl šios normos taikymo. Sujungtose bylose C-283/94, C-291/94 ir C-292/94²⁴. Visose bylose iš esmės kilo tą patį problema - Vokietija įgyvendindama Direktyvą, numatė, kad išskaičiuojamasis mokestis neturi būti taikomas užsienio įmonėms, kurios reikiamą dividendų ribą (25 %) išlaikė bent 12 mėnesių prieš dividendų išmokėjimą. Visose bylose dalyvavusios įmonės Vokietijai įgyvendinus Motininių-dukterinių įmonių direktyvą, prieš pat išmokant dividendus ženkliai padidino savo turimų akcijų skaičių dukterinėse įmonėse.²⁵ Tačiau tarp papildomų dalių įmonėse įsigijimo ir dividendų išmokėjimo nebuvo praėjęs Vokietijos įstatymuose numatytas 12 mėnesių terminas. Tuo pagrindu Vokietijos mokesčių administratorius atmetė ieškovų prašymus gražinti mokesčių permokas. Atitinkamai Europos Sąjungos Teisingumo Teismui reikėjo nuspręsti ar Motininių-dukterinių įmonių direktyvos 5 straipsnis gali būti taikomas net jeigu dividendų paskirstymo metų nėra

²³ TERRA B. J. M., WATTEL P. J. *European Tax Law Sixth Edition*. The Netherlands: Kluwer Law International, 2012, p. 613-614

²⁴ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 1996 m. spalio 17 d. sprendimas *Denkavit International BV, VITIC Amsterdam BV and Voormeer BV v Bundesamt für Finanzen* C-283/94, C-291/94 ir C-292/94.

²⁵ *Ibid.* par. 7, 11, 15.

pasiekta 3(2) straipsnyje numatyta išlaikymo termino sąlyga, jeigu išlaikymo terminas buvo pasiektas vėlesniais mokestiniais laikotarpiais.²⁶

Teismas visų pirma savo argumentacija pradėjo nuo gramatinio Direktyvos aiškinimo - Direktyvos 3(2) straipsnis numato “netaikyti šios direktyvos toms valstybės narėms bendrovėms, kurios neišlaiko nepertraukiamai bent dvejus metus kapitalo dalies(...)”. Visose Direktyvos teksto versijose (išskyrus Daniškoje) šita norma išreikšta pavartojant esamojo laiko veiksmažodį, todėl aiškinant šitą normą, reikėtų suprasti, kad motininė bendrovė norėdama gauti lengvatą, nebūtinai būti išlaikiusi reikiamą pelno dalį dukterinėje bendrovėje numatytą laiko tarpą ir tas terminas turi būti pasibaigęs suteikiant lengvatą.²⁷ Taip pat Teismas atmeta valstybių narių argumentus, kad Europos Sąjungos Taryboje valstybės narės išreiškė nuomonę, kad Direktyva turi būti aiškinama taip, kad lengvatos neturi būti taikomos motininei bendrovei neišlaikius akcijų dalies reikiamą laikotarpį. Tokie argumentai, anot teismo, nėra teisiškai reikšmingi, kadangi valstybių narių pozicijos išreikštos Europos Sąjungos Taryboje neturi teisinės galios, jeigu jos nėra perkeltos į teisės aktą.²⁸ Teismas prieina išvados, kad Direktyvos lengvatos suteikimas negali būti atmetamas remiantis vien tik faktu, kad motininė bendrovė nėra išlaikiusi kapitalo dalies dukterinėje bendrovėje reikiamą laiko tarpą. Taip pat valstybės narės turi laisvę rinktis, kaip užtikrinti numatyti išlaikymo termino laikymąsi.²⁹

1.2 Ekonominio Bendradarbiavimo ir Plėtros Organizacijos pavyzdinė mokesčių konvencija dėl pajamų ir kapitalo mokesčių

Europos Sąjungoje dviguba dividendų apmokestinimą reguliuoja dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartis, kurias valstybės narės sudaro tarpusavyje. Dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartis paskirsto apmokestinimo teises tarp valstybių narių, kurios jas sudaro. Tarp Europos Sąjungos valstybių narių sudarytos dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartys dažniausiai remiasi Ekonominio Bendradarbiavimo ir Plėtros Organizacijos (toliau – EBPO) pavyzdine konvencija dėl pajamų ir kapitalo mokesčių (toliau – Modelinė konvencija).³⁰ Nors pati Modelinė konvencija nėra kilusi iš Europos Sąjungos teisės, tačiau valstybės narės sudarydamos dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartis remiasi ją ir

²⁶ *Ibid.* par 18.

²⁷ *Ibid.* par. 24-25.

²⁸ *Ibid.* par. 28-29.

²⁹ *Ibid.* par. 36.

³⁰ Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija. Model Tax Convention on Income and Capital. 2017 m. taxation [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 04 15]. Prieiga per internetą: <<https://www.oecd.org/ctp/treaties/model-tax-convention-on-income-and-on-capital-condensed-version-20745419.htm>>

atitinkamai Modelinė konvencija irgi turi įtakos apmokestinimo taisyklėms taikomoms ES viduje. Modelinė konvencija ir jos pagrindu sudaromos dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartys yra skirtos kovoti su teisinių dvigubu apmokestinimu.

Modelinė konvencija numato dividendų apmokestinimo taisyklės skirtinguose valstybėse narėse. Modelinė konvencija numato taisyklės, kurios riboja dividendams taikomo išskaičiuojamojo mokesčio dydį iki 5% arba 15% priklausomai nuo investicijos tipo - mažesnis tarifas taikomas, kai dividendai išmokami įmonei esančiai kitoje valstybėje narėje, kuri turi išlaikiusi bent 25% kapitalo dalių 365 dienas, įmonėje išmokančioje dividendus. Tačiau susitariančios valstybės gali numatyti žemesni kapitalo dalių reikalavimą. Atitinkamai aukštesnis lengvatinis tarifas taikomas visiems kitiems dividendams.³¹

Kaip matome šios taisyklės savo esme yra labai panašios į Motinių-dukterinių įmonių direktyvos reguliavimą. Tačiau nors ir priėmus Motinių-dukterinių įmonių direktyvą panašumų buvo dar daugiau (abu dokumentai numatė 25% kapitalo dalių reikalavimą), laikui bėgant Direktyvos taikymo sąlygos švelnėjo. Modelinės konvencijos taisyklės reguliuojančios dividendų apmokestinimą taip turi platesnį taikymą – dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartis taikomos susitariančių valstybių rezidentams. Todėl 15% išskaičiuojamasis mokeskis dividendų šaltinio valstybėje turi būti taikomas ir individams gaunantiems dividendus.³² Panašiai kaip ir Motinių-dekretinių įmonių direktyva, Modelinė konvencija numato, kad susitariančios valstybės dviguba apmokestinimą gali panaikinti taikydamos išimties arba kredito metodą. Modelinė konvencija neteikia pirmenybės nei vienam iš išvardintų metodų bei ne detalizuoja kaip konkrečiai pasirinktas metodas turi būti taikomas (pavyzdžiui ar turi būti taikomas dalinis ar pilnas mokesstinis kreditas). Tačiau atsižvelgiant į tai, kad Modelinė konvenciją visai atvejai suteikia dividendų šaltinio valstybei bent minimalias apmokestinimo teises (skirtingai nei Motinių-dukterinių įmonių direktyva), susitariančios valstybės neturi jokio intereso taikyti išimties metodo taikymo, kadangi šaltinio valstybei pasirinkus įgyvendinti savo teises į dividendų apmokestinimą, rezidento valstybė prarastų teises apmokestinti tuos dividendus.

Nors Modelinė konvencija ir pagal ją sudarytos dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartis nėra kilusios iš ES teisės, bet atsižvelgiant į tai, kad didžioji dalis valstybių narių

³¹ Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija. Model Tax Convention on Income and Capital. 2017 m. taxation [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 04 15]. Prieiga per internetą: <<https://www.oecd.org/ctp/treaties/model-tax-convention-on-income-and-on-capital-condensed-version-20745419.htm>> 10 str. 2 d.

³² NIJKEUTER, Erwin. *Taxation of Cross-Border Dividends Paid to Individuals from an EU Perspective: Positive and Negative Integration*. The Netherlands: Kluwer Law International, 2012, p. 16.

remiasi ja sudarydamos dvišales sutartis, Europos Komisija 2010 m. balandžio 27 d. išleido viešo konsultavimo dokumentą „Konsultacija dėl dvigubo apmokestinimo išvengimo sutarčių ir vidaus rinkos: dvigubo apmokestinimo atvejų pavyzdžiai“³³, kuriame respondentai turėjo galimybę pranešti apie sunkumus su kuriais jie susidūrė, kai jų atžvilgiu buvo taikomos dvišalės sutartis. Konsultavimo dokumente kaip viena iš problemų taikant dvišales sutartis, įvardijamas nuoseklaus dvišalių sutarčių normų interpretavimo nebuvimas tarp valstybių narių ypačingai interpretuojant honorarų, dividendų ir nuolatinės buveinės sąvokas.³⁴ Pateiktoje statistikoje yra matoma, kad dvigubo apmokestinimo problemos kylančios tarp valstybių narių, fizinių asmenų atveju buvo trečioje vietoje pagal dažnumą. Taigi Modelinės konvencijos pagrindu sudarytos dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartis nepanaikina dvigubo apmokestinimo situacijų kylančių tarp valstybių narių.

1.3 Portfeliniai dividendai

Taigi kaip matome, dividendai Europos Sąjungoje yra apmokestinami, panaikinant arba sumažinant jiems taikoma išskaičiuojamąjį mokestį šaltinio valstybėje ir pritaikant kredito arba išimties metodą rezidavimo valstybėje. Tačiau vertėtų nepamiršti, kad Motininių-dukterinių įmonių direktyva taikoma tik konkretiems subjektams atitinkantiems griežtus reikalavimus. Dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartis sudarytis remiantis Modeline konvencija dvigubo apmokestinimo iki galo nepanaikina ir teisinį dvigubą apmokestinimą labai sumažina tik analogiškais situacijomis kaip ir Motininių-dukterinių įmonių direktyva. O kaip yra su dividendais, kurie išmokami fiziniams asmenims (nepriklausomai nuo jų turimų akcijų skaičiaus) ir kitoms bendrovėms neturinčioms 10 % akcijų.

„Portfolio“ investuotojai gali būti suprantami kaip smulkus investuotojai, kurie išmoka dividendus įmonės kapitale turi ne daugiau nei 10 % (t. y. mažiau nei kad numato Motininių-dukterinių įmonių direktyva, tam kad panaikinti dvigubą apmokestinimą). Tai gali būti tiek bendrovės, tiek fiziniai asmenys. Tai paprastai yra asmenys kurie perka akcijas kitoje įmonėje, nesiekiant dalyvauti bendrovės valdyme. Dėl tokios kontrolės nebuvimo smulkaus akcininko turimos akcijos gali tapti užsienio įmonės akcijomis, jeigu bendrovė į kuria buvo investuota nuspręs atlikti tarptautinį

³³ Europos Komisija. Vieša konsultacija *Consultation on Double Tax Conventions and the Internal Market: factual examples of double taxation cases*, 2010, [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 04 15]. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/taxation_customs/consultations-get-involved/tax-consultations/consultation-double-tax-conventions-internal-market-factual-examples-double-taxation-cases_en>

³⁴ *Ibid.* p 4.

reorganizavimą. Atitinkamai tai gali nešti paskui save neigiamas dvigubo apmokestinimo pasekmes.³⁵ Būtent taip tolimesniuose puslapiuose bus suprantami „portfolio” investuotojai. Taip pat investiciniai arba portfeliniai dividendai bus suprantami kaip tokių investuotojų gaunami dividendai.

Pagrindinė problema su kuria gali susidurti asmuo gaunantis investicinių dividendų yra tokių dividendų dvigubas apmokestinimas. Priklausomai nuo situacijos tai gali būti tiek teisinis, tiek ekonominis dvigubas apmokestinimas arba abu kartu. Jeigu asmuo nusprendžia pasinaudoti Europos Sąjungoje užtikrinama laisvo kapitalo judėjimo laisve ir investuoti savo lėšas kitoje valstybėje narėje, tai visai atvejais jo gaunamų dividendų nepadengs Motinių-dukterinių įmonių direktyvos numatytos lengvatos, o Modelinėje konvencijoje numatytas apribotas išskaičiuojamojo mokesčio taikymas gali nesušvelninti dividendų dvigubo apmokestinimo. Jeigu paimsime situacija kai fizinis asmuo gauna dividendus iš užsienio valstybėje įsikūrusios įmonės, tai pirmiausia svarbu įvertinti ar tarp šių valstybių yra sudaryta dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartis. Jeigu tokia sutartis egzistuoja tai jau žinome, kad įmonės rezidavimo valstybė galės pritaikyti tik 15% išskaičiuojamąjį mokestį išmokamiems dividendams. Tačiau net ir tokiu atveju gali kilti dvigubo apmokestinimo situacija, jeigu fizinio asmens rezidavimo valstybė dividendų neapmokestina arba taiko jiems labai mažą mokestį (šiuo atveju mažesnę negu 15%) – dvigubas apmokestinimas kils jeigu valstybė taiko paprasto kredito arba išimties metodą ir neleidžia susidariusios permokos perkelti į kitus mokesčius metus arba kitoms pajamoms. Iš kitos pusės jeigu dvišales sutarties tarp valstybių nėra, fizinio asmens rezidavimo valstybei dingsta pareiga palengvinti dividendams taikoma mokesstinę naštą, pritaikius vieną iš anksčiau minėtų metodų, o dividendų šaltinio valstybė narė gali taikyti labai aukštą išskaičiuojamąjį mokestį į užsienį išmokamiems dividendams.

Taigi, kaip galime matyti dividendų apmokestinimas Europos Sąjungoje yra harmonizuotas tik iš dalies. Motinių-dukterinių įmonių direktyva yra taikoma tik konkrečias sąlygas įgyvendinančioms įmonėms ir nors laikui bėgant, dėl naujai priimtų redakcijų ir direktyvos sąlygos tapo vis labiau nuolaidžios tačiau direktyva taip ir tebeliko taikoma tik situacijoms kai dividendai yra išmokami tarp susijusių juridinių asmenų. Modelinės konvencijos nuostatos nors yra taikomos daug plačiau nei Motinių-dukterinių įmonių direktyva ir portfeliniai dividendai įtraukiami į numatytas lengvatinio

³⁵ Europos Komisija. Vieša konsultacija *Taxation problems that arise when dividends are distributed across borders to portfolio and individual investors and possible solutions*, 2011, [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 04 15]. Prieiga per internetą: < https://ec.europa.eu/taxation_customs/consultations-get-involved/tax-consultations/taxation-problems-that-arise-when-dividends-are-distributed-across-borders-portfolio-individual-investors-possible-solutions_en > p. 2.

apmokestinimo sąlygas, rezultate portfelinių dividendų dvigubo apmokestinimo rizika nėra iki galo panaikinama.

2. DVIKUBO DIVIDENDŲ APMOKESTINIMO SPRENDIMO BŪDAI

2.1 Dvigubo apmokestinimo švelninimo būdai

Išskaičiuojamasis mokestis turi svarbią rolę paskirstant apmokestinimo teises tarp pajamų šaltinio valstybės ir investuotojo rezidavimo valstybės. Taip pat toks mokestis padeda sumažinti mokesčių vengimą. Tačiau iš kitos pusės jeigu tarpvalstybiniai dividendai yra mokesčių objektu keliuose valstybėse, tai gali vesti prie keletu problemų. Pagrindinė iš jų yra ekonominio arba teisinio dvigubo apmokestinimo iškilimas. Taip pat galimas diskriminacijos kilimas kai investuotojai reziduojantys konkrečioje valstybėje narėje ir investuotojai esantys kitos valstybės narės rezidentais apmokestinami skirtingai, dėl ko gali būti įtakoti investiciniai sprendimai, pavyzdžiui dėl investicijos vietos, ir atitinkamai tai gali paveikti vidinę ES rinką.³⁶

Situacija ateityje gali tapti dar blogesnė todėl kad pastebimas tendencingas kilimas Europos Sąjungos viduje tarp valstybių narių išmokamų investicinių dividendų srityje - nuo 2004 m. iki 2008 m. tokių dividendų skaičius išaugo nuo 12 milijardų iki 45 milijardų eurų.³⁷ Atitinkamai galima preziumuoti, kad toks augimas vyko ir pasibaigus pasaulinei ekonomikos krizei.

Sušvelninti dvigubo apmokestinimo efektą valstybėse narėse bandė Europos Komisija 2009 m. spalio 29 d. išleisdama rekomendacijas dėl išskaičiuojamojo mokesčio lengvatų taikymo tvarkos.³⁸ Šiuo rekomendaciniu raštu Europos Komisija skatina valstybės nares spręsti sudėtingas išskaičiuojamojo mokesčio susigražinimo tvarkas taikomas valstybėse narėse. Dar viena problema, kuria įvardina Europos Komisija yra tokių tvarkų skirtingumas. Tiek fizinis, tiek juridinis asmuo investuodamas lėšas keliuose valstybėse gali susidurti su sunkumais kai ateis laikas susigražinti sumokėta išskaičiuojamąjį mokestį. Visų pirma Rekomendacijų 3 straipsnis numato, kad pajamų šaltinio valstybės turėtų teikti pirmenybę taikyti išskaičiuojamojo mokesčio lengvatą prie pajamų šaltinio tuo metu, kai išmokamos pajamos iš vertybinių popierių. Toliau numatoma, kad tais atvejais kai neįmanoma suteikti pajamų lengvatos prie šaltinio, valstybės narės yra raginamos taikyti standartizuotą greito mokesčių gražinimo sistemą. Rekomendacijų preambulės 7 punkte numatyta, kad supaprastinta mokesčio gražinimo tvarka neturėtų būti taikoma atvejams kurios apima Motininių-dukterinių įmonių direktyva, kadangi ši direktyva ir taip panaikina

³⁶ SCHMIDT S. N. et al. *Taxation of Cross-border dividend payments within the EU. Impact of several possible solutions to alleviate double taxation*. Copenhagen: Copenhagen Economics, 2012, p. 18.

³⁷ *Ibid.* p. 31.

³⁸ 2009 m. spalio 19 d. Europos Komisijos rekomendacija dėl išskaičiuojamojo mokesčio lengvatų taikymo tvarkos. *OJ, 2009 L 279*, p. 8-11.

apmokestinimą išskaičiuojamuoju mokesčiu. Pačios rekomendacijos taisyklės fokusuojasi į finansinių tarpininkų vaidmenį išskaičiuojamojo mokesčio susigrąžinimo procese. Europos Komisija rekomenduoja suteikti daugiau teisių finansiniams tarpininkams ir leisti jiems prašyti susigrąžinti išskaičiuojamąjį mokestį investuotojų vardu. Tuo pačiu rekomendacijų 5 straipsnis reikalauja finansų tarpininkams dėl informacijos pateikimo apie investuotoją norint gauti lengvatą: finansų agentas turėtų rinkti informaciją apie investuotoją ir karta per metus, gavęs prašymą, pateikti tokią informaciją apie investuotoją pajamų šaltinio valstybei narei. Taip pat esant finansinių agentų grandinei kiekvienas iš jų turėtų perduoti jungtinę informaciją apie išskaičiuojamojo mokesčio tarifus kitam grandinėje esančiam finansiniam agentui kol galiausiai tokia informaciją pasiektų finansinį agentą taikanti išskaičiuojamąjį mokestį, kuris turėtų pritaikyti lengvatą prie pajamų šaltinio remiantis iš ankstesnių finansinių agentų gauta informacija.

Verta nepamiršti kad tai tėra tik rekomendacija ir nepaisant to, kad ją išleido Europos Komisija, tokios rekomendacijos nėra privalomojo pobūdžio ir valstybės narės gali pasirinkti jų nevykdyti. Išleisdama tokia rekomendacija Europos Komisija tik pareiškė savo nuomonę išskaičiuojamojo mokesčio lengvatų taikymo klausimu ir pasiūlė valstybėms narėms kaip jos turėtų elgtis reguliuojant šį klausimą. Taip pat rekomendaciją savo taikymą pririša prie dvigubo apmokestinimo išvengimo sutarčių ir atitinkamai netgi jeigu visos valstybės narės pilnai įgyvendintų rekomendacijose numatytas priemones, tai ne reikštų, kad teisinis dvigubas apmokestinimas ir ekonominis dvigubas apmokestinimas būtų visiškai panaikinti. Europos Komisija rekomendaciją taiko dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartims, nes Modelinė konvencija nenumato, kaip konkrečiai susitariančios valstybės turėtų taikyti, sutartyje numatyta lengvas, t. y. ar taikyti mažesnę tarifą iškart, ar pritaikius didesnę tarifą, suteikti galimybę susigrąžinti permokėtą mokestį.³⁹

2017 m. Europos Komisija išleido Išskaičiuojamojo mokesčio elgsenos kodeksą⁴⁰. Elgsenos kodeksas iš esmės palaiko 2009 m. išleistų rekomendacijų dvasią ir siekia supaprastinti išskaičiuojamojo mokesčio susigrąžinimo procedūras. Elgsenos kodeksas siekia padaryti esamas išskaičiuojamojo mokesčio procedūras labiau efektyvias ypač kai kalba eina apie tokio mokesčio susigrąžinimą. Europos Komisijos paskaičiavimu kiekvienais metais Europos Sąjungos investuotojams išskaičiuojamojo mokesčio

³⁹ Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija. Model Tax Convention on Income and Capital. 2017 m. taxation [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 04 15]. Prieiga per internetą: <<https://www.oecd.org/ctp/treaties/model-tax-convention-on-income-and-on-capital-condensed-version-20745419.htm>> p. 238.

⁴⁰ Europos Komisija. Išskaičiuojamojo mokesčio elgsenos kodeksas. 2017, [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 04 15]. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/code_of_conduct_on_withholding_tax.pdf>

susigrąžinimo procedūros (kai kuriais atvejais ypač mažesni investuotojai nesivargina šito daryti) kainuoja 8,4 milijardus eurų.⁴¹ Pats elgsenos kodas nors ir neturi konkrečių straipsnių tačiau yra suskirstytas ir atskiras dalis ir kiekvienoje iš jų yra įvardintos problemos su, kuriomis gali susidurti investuotojas ir nurodytos gairės kurių laikantis galima spręsti išvardintas problemas. Elgsenos kodeksas adresuoja klausimus dėl to, kas gali teikti paraiškas dėl išskaičiuojamojo mokesčio grąžinimo, paraiškų teikimo skaitmeninimo klausimus, bei mokesčių administratoriaus vidau sistemų efektyvumo klausimus, taip pat greito ir patogaus mokesčio grąžinimo trumpuoju laikotarpiu aspektus bei reikalavimus dokumentacijai ir formoms, kurias turi pildyti mokesčių mokėtojas. Taip pat Elgsenos kodekse svarbus aspektas yra skatinimas netaikyti išskaičiuojamojo mokesčio prie šaltinio kai investuotojas atitinka nustatytas sąlygas (dėl konkrečių sąlygų pats Elgsenos kodeksas nepasisako). Tai gali būti tiek valstybės narės nustatyti reikalavimai, tiek konkrečioje dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartyje numatytos sąlygos.

Elgsenos kodeksas iš esmės turi tokią pačią problemą, kaip ir prieš tai išleistas Europos Komisijos rekomendacijos - jis nėra privalomas ir Europos Komisija tik skatina valstybių narių jo laikytis. Be to 1 kodekso dalyje sakoma, kad kodekse išsakyta nuomonė neatspindi Europos Sąjungos, Europos Komisijos arba valstybių narių pozicijų konkrečiais klausimais⁴². Kodeksas taip pat neadresuoja harmonizavimo nebuvo problemos. Nors elgsenos kodeksas ir skatina mokesčių administratorius įvesti paprastesnes formas ir paprastesnius dokumentų pateikimo būdus (pavyzdžiui, pateikiant dokumentus elektroniniu būdu) tačiau tai vis tiek nekeičia fakto, kad asmeniui turinčiam investicijas keliose skirtingose valstybėse ir turinčiam teisę susigrąžinti sumokėta išskaičiuojamąjį mokestį reikėtų aiškintis visose valstybėse taikomus reikalavimus tokiam veiksmui atlikti. Tai, kad mokesčių mokėtojui kiekvienoje valstybėje reikėtų pildyti paprastesnes formas nekeičia fakto, kad mokesčių mokėtojui reikėtų ieškoti informacijos dėl tų formų pildymo ir reikalaujamų duomenų.

⁴¹ Europos Komisija. Pranešimas spaudai Capital Markets Union: Commission announces new tax guidelines to make life easier for cross-border investors. 2017, [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 04 15]. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_17_5193>

⁴² Europos Komisija. Išskaičiuojamojo mokesčio elgsenos kodeksas. 2017, [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 04 15]. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/code_of_conduct_on_withholding_tax.pdf>, p. 4.

2.2 Dvigubo apmokestinimo panaikinimui skirtos priemonės

Tarpvalstybinių dividendų dvigubo apmokestinimo problemą galima nagrinėti kaip į užsienį išmokamų dividendų apmokestinimą šaltinio valstybėje (ang. *Outbound dividends*), ir iš užsienio gaunamų dividendų apmokestinimą rezidavimo valstybėje (ang. *Intound dividends*).

Pirmuoju atveju valstybė taikys išskaičiuojamąjį mokestį tokiems dividendams. Tokio mokesčio dydis dividendams išmokamiems į kitą valstybę, tarp skirtingų Europos Sąjungos valstybių narių yra labai skirtingas - nuo 0% Kirpe ar 1,2% Italijoje iki 27,5% Austrijoje arba 30% Švedijoje.⁴³ Kai kalbame apie ypač aukštus tarifus, tarp valstybių pasirašytos dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartys numato galimybę juos mažinti iki jau minėtų 5% arba 15% remiantis Modelinės konvencijos nuostatomis.

Dažniausiai tam, kad pasinaudoti dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartyje numatyta lengvata bus taikomi 2 būdai: lengvatos taikymas prie šaltinio arba išskaičiuojamojo mokesčio susigrąžinimas.⁴⁴ Pirmuoju atveju investuotojas pateikęs reikiamus įrodymus iškart gali taikyti lengvatinį tarifą dividendams. Susigrąžinimo atveju iš karto yra pritaikomas įstatymuose numatytas aukštesnis tarifas ir atitinkamai investuotojas gali pateikti prašymą susigrąžinti permokėtą sumą kartu pateikdamas visus reikiamus įrodymus. Minėtos situacijos turi skirtingą sudėtingumo laipsnį iš investuotojų pozicijos. Jeigu tiesioginis lengvatos taikymas gali būti laikomas pakankamai paprastu ir dažniausiai daug problemų asmeniui nesukeliantį procesu, tai sumokėto išskaičiuojamojo mokesčio susigrąžinimas gali sukelti daug daugiau problemų. Investuotojas yra priverstas pats arba per pasamdytus atstovus, aiškintis kaip konkrečiai atrodo mokesčio susigrąžinimo procesas, kokie dokumentai tam yra būtini, kokie prašymai turi būti teikiami. Atitinkamai visa tai neša paskui save ne tik laiko bet finansines sąnaudas. Rezultate asmuo prieš investuodamas į konkrečią valstybę turi nepamiršti pasiskaičiuoti ir tokio pobūdžio išlaidas. Kaip jau buvo minėta šita problema buvo bandyta adresuoti Rekomendacijose dėl išskaičiuojamojo mokesčio lengvatų taikymo ir Išskaičiuojamojo mokesčio elgsenos kodekse.

Kita grupė atvejų yra iš kitos valstybės gaunamų dividendų apmokestinimas rezidavimo valstybėje. Jeigu valstybė apmokestina dividendus gautus iš užsienio tai gali

⁴³ Withholding Tax Rates in 2019, prepared by Deloitte [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 04 15]. Prieiga per internetą: <<https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Tax/dttl-tax-withholding-tax-rates.pdf>>

⁴⁴ SCHMIDT S. N. et al. *Taxation of Cross-border dividend payments within the EU. Impact of several possible solutions to alleviate double taxation*. Copenhagen: Copenhagen Economics, 2012, p. 33.

sukelti jau aptartą teisinį arba ekonominį dviguba apmokestinimą. Valstybės narės dažniausiai taiko kredito metodą arba išimties metodą norėdamos išvengti tokių padarinių.

Europos Komisija 2011 m. Sausio 28 d. Išleido viešo konsultavimosi dokumentą dėl problemų, kylančių, skirstant dividendus tarp skirtingų valstybių narių, fiziniams ir “portfolio” investuotojams.⁴⁵ Šioje konsultacijoje Europos Komisija siekė nustatyti kokios problemos kyla, kai dividendai nepatenkantys į Motininių-dukterinių įmonių direktyvos veikimo sritį yra išmokami tarp skirtingų valstybių narių. Tačiau taip pat Europos Komisija norėjo sužinoti respondentų nuomonę dėl kelių galimų opcijų, kurios galėtų padėti išspręsti dvigubo apmokestinimo problemą.⁴⁶ Šio dokumento skirtumas nuo prieš tai minėtų rekomendacijų ir kodekso yra tas, kad konsultavimo dokumente numatytos priemonės siekia spręsti dvigubo apmokestinimo problemą pačioj šerdyje, t. y. būdai, kuriuose siūlo Europos Komisija panaikina arba teisinį, arba ekonominį dviguba apmokestinimą Europos Sąjungos mastu, tuo tarpu anksčiau aptarti dokumentai siekia tik sušvelninti iš ekonominio arba teisinio dvigubo apmokestinimo kylančius padarinius. Toliau bus aptariami pagrindiniai pasiūlymai, kuriuos pateikė Europos Komisija.

2.2.1 Išskaičiuojamojo mokesčio panaikinimas

Vienas iš galimų problemos sprendimo būdų, kuri įvardino Europos Komisija - tai išskaičiuojamojo mokesčio panaikinimas. Šis būdas reikštų, kad valstybės narės neapmokestintų į kitas valstybes nares išmokamų dividendų. Tačiau niekas nesikeistų atvejams kai dividendų gavėjas yra už Europos Sąjungos ribų. Taip pat tai sąlygotų atleidimo nuo išskaičiuojamojo mokesčio prie šaltinio taikymą, o ne išskaičiuojamojo mokesčio sumokėjimą su vėlesne teise jį susigrąžinti⁴⁷ - toks kelias yra pasirinktas dėl jau anksčiau minėtų administracinių problemų, kurios kyla individui norint susigrąžinti sumokėta išskaičiuojamąjį mokestį. Esant tokiai sistemai rezidavimo valstybei nereikėtų taikyti mokestinio kredito apmokestinant asmens pelną gautą iš investicinių dividendų ir tuo pačių sumažėtų rezidavimo valstybės administracinė našta.

⁴⁵ Europos Komisija. Vieša konsultacija *Taxation problems that arise when dividends are distributed across borders to portfolio and individual investors and possible solutions*, 2011, [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 04 15]. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/taxation_customs/consultations-get-involved/tax-consultations/taxation-problems-that-arise-when-dividends-are-distributed-across-borders-portfolio-individual-investors-possible-solutions_en>

⁴⁶ *Ibid.* p. 5.

⁴⁷ SCHMIDT S. N. et al. *Taxation of Cross-border dividend payments within the EU. Impact of several possible solutions to alleviate double taxation*. Copenhagen: Copenhagen Economics, 2012, p. 56.

Toks galimas sprendimas turi savų plusų ir minusų. Kalbant apie plusus išskaičiuojamojo mokesčio dividendams ne taikymas, reikėtų kad dividendai yra apmokestinami tik rezidavimo valstybėje ir atitinkamai teisinis dvigubas apmokestinimas yra panaikintas. Taip pat tai leistu panaikinti diskriminavimą į užsienį išmokamų dividendų atžvilgių. Tai taip pat paskatintu investavimą į užsienį kadangi individui taptu nebesvarbu, į kuria valstybę investuoti lėšas nes galiausiai dividendai vis tiek bus apmokestinti investuotojo rezidavimo valstybėje ir bus pritaikytas tik vienas mokestinis tarifas. Dėl paprastesnių mokesčių procesų mažėtų investavimo bei administraciniai kaštai. Rezidavimo valstybės galėtų surinkti daugiau mokesčių, kadangi nereikėtų nuo apmokestinamųjų pajamų atimti užsienyje sumokėto mokesčio. Tuo pačiu galima teigti, kad nėra pažeidžiama šaltinio valstybės teisė apmokestinti pelną, kadangi ji ir toliau galės apmokestinti įmonės, išmokančios dividendus, pelną.

Tikriausiai pirmas ir labiausiai akivaizdus neigiamas aspektas, nustatius tokį teisinį reguliavimą, būtų tai, kad dividendų šaltinio valstybės prarastų pajamų. Taip pat, kadangi nebereikėtų taikyti mokesčio kredito apmokestinant pajamas atsirastu rizika jog asmuo bandytų nuslėpti iš užsienio gautus dividendus, tačiau šita rizika jau yra sukontroliuota, kadangi Europos Sąjunga yra priėmusi pakankamai plačias taisykles dėl automatinio apsikeitimo duomenimis apmokestinimo srityje. Pagrindinė direktyva reguliuojanti šita procesą yra 2011 m. vasario 15 d. Tarybos Direktyva (ES) Nr. 2011/16/ES dėl administracinio bendradarbiavimo apmokestinimo srityje ir panaikinanti Direktyvą 77/799/EEB.⁴⁸ Šita direktyva numato taisykles ir tvarką, kuria vadovaujantis valstybės narės bendradarbiauja viena su kita ir keičiasi informacija. Direktyvos taikymo sritis yra visi mokesčiai išskyrus pridėtinės vertės mokestį, muitus ir akcizus. Toks sprendimas pats savaime taip pat nedarytų įtakos ekonominiam dvigubam apmokestinimu, tačiau tuo jeigu valstybės narės laikysis Europos Sąjungos reikalavimų ir iš užsienio gaunamiems dividendams būtų taikomas toks pat apmokestinimo režimas kaip ir į užsienį išmokamiems dividendams, tai ekonominio dvigubo apmokestinimo problema būtų išspręsta valstybių narių nacionalinės teisės pagalba.

Vertinant iš teisinės pusės mokesčio prie šaltinio dividendams nebetaikymas, Europos Sąjungos lygiu pašalintu diskriminacija tarp į užsienį išmokamų dividendų ir iš užsienio gaunamų dividendų. Taip pat labai svarbu tai, kad toks apmokestinimo režimas yra labai panašus į jau egzistuojantį dividendų apmokestinimą pagal Motininių-dukterinių

⁴⁸ 2011 m. vasario 15 d. Tarybos Direktyva (ES) Nr. 2011/16/ES dėl administracinio bendradarbiavimo apmokestinimo srityje ir panaikinanti Direktyvą 77/799/EEB. *OJ 2011 L 64*, p. 1–12.

įmonių direktyvą, todėl galima teigti, kad naujos apmokestinimo taisyklės eitu koja kojom su jau egzistuojančiomis taisyklėmis.⁴⁹

2.2.2 Rezidento valstybės suteikiamas mokestinis kreditas

Sekanti opcija, kuria pasiūlė Europos Komisija tai rezidavimo valstybei taikyti pilna mokestinį kreditą išskaičiuojamajam mokesčiui pritaikytam šaltinio valstybėje. Šiuo metu daugelyje valstybių narių yra susiklosčiusi praktika taikyti paprasta mokestinį kreditą, t. y. mokesčių mokėtojui pritaikyto kredito lygis apsiriboja rezidavimo valstybėje taikomu atitinkamo mokesčio tarifu. Atitinkamai gali susidaryti situacija kai pritaikytas mokestis prie šaltinio tarifas yra didesnis negu rezidavimo valstybėje taikomas apmokestinimo tarifas ir mokesčių mokėtojas, nors ir neturės nieko mokėti rezidavimo valstybėje, taip pat negalės susigražinti skirtumo tarp išskaičiuojamojo mokesčio ir pajamų mokesčio valstybėje rezidentėje.

Kaip sako pats pavadinimas pilnas mokestinis kreditas išspręstą minėtą problemą numatydamas pareigą valstybei mokestinio kredito neriboti savo pačios taikomo mokesčio dydžiu. Vadinasi tais atvejais, kai kitoje valstybėje sumokėtas mokestis buvo didesnis nei rezidavimo valstybėje taikomas mokestis, rezidavimo valstybės turės gražinti mokesčio permoka dividendų gavėjui.⁵⁰ Taip pat galima kalbėti ne tik apie permokos gražinimą, bet ir permokos įskaitymą kitoms mokestinėms prievolėms arba likučio perkėlimą kitiems mokestinėms laikotarpiams.

Galima išskirti, kad tokių taisyklių taikymas būtų labai palankus investuotojams, nes jie bet kokių atveju galėtų nesijaudinti dėl aukšto išskaičiuojamojo mokesčio dydžio taikomo valstybėje narėje ir taip pat nesidomėti ar tarp konkrečių valstybių yra sudaryta dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartis, kuri sumažintų išskaičiuojamojo mokesčio dydį. Dingtu investavimo vietos pasirinkimo dilema, kadangi galutinis apmokestinimo dydis visada būtų lygus rezidavimo valstybės mokesčio dydžiui.

Pagrindinis tokios idėjos minusas yra tas, kad investuotojo rezidavimo valstybės turės finansuoti kitų valstybių taikomus išskaičiuojamuosius mokesčius. Tai aišku atitinkamai sąlygotu dar ir mokestinių pajamų sumažėjimą tokiose valstybėse. Taip pat

⁴⁹ SCHMIDT S. N. et al. *Taxation of Cross-border dividend payments within the EU. Impact of several possible solutions to alleviate double taxation*. Copenhagen: Copenhagen Economics, 2012, p. 94.

⁵⁰ Europos Komisija. Vieša konsultacija *Taxation problems that arise when dividends are distributed across borders to portfolio and individual investors and possible solutions*, 2011, [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 04 15]. Prieiga per internetą: < https://ec.europa.eu/taxation_customs/consultations-get-involved/tax-consultations/taxation-problems-that-arise-when-dividends-are-distributed-across-borders-portfolio-individual-investors-possible-solutions_en > p. 7.

valstybėms narėms atsirastų paskata prisivilioti pas save įmonių, kurios generuoja dividendus išmokamus į užsienį ir tai atitinkamai įtakotų į kokias valstybes investuotojai labiau rinktųsi investuoti. Toks apmokestinimo režimas ne visiškai pašalintų problemas su kuriomis susiduria investicinių dividendų gavėjai, kadangi vis dar išliktų sistema kai išskaičiuojamojo mokesčio permoka yra gražinama šaltinio valstybėje su visais iš to sekančiais administracinio pobūdžio sunkumais. Taip pat administracinės procedūros rezidavimo valstybių pusėje nesumažėtų arba tikėtina netgi padidėtų.⁵¹ Be to šitas pasiūlymas yra kritikuotinas dėl labai didelio kišimosi į kitos valstybės apmokestinimo sistemą.

Skirtingai nei prieš tai aptarta idėja, šiuo atveju teisinis režimas nebūtų suderintas su Motininių-dukterinių įmonių direktyvos įvestomis apmokestinimo taisyklėmis, todėl ir valstybių narių įstatymai privalės būti keičiami didesniu mastu. Taip pat šis pasiūlymas panaikintų į užsienį išmokamų dividendų diskriminavimą šaltinio valstybėje.

2.2.3 Išskaičiuojamojo mokesčio suvienodinimas Europos Sąjungos lygiu

Sekanti idėja yra taip vadinamas Neumarko sprendimas. Taip yra todėl, kad dar Neumarko ataskaitoje buvo iškelta panašus pasiūlymas - mažesnis fiksuotas išskaičiuojamasis mokestis jeigu mokesčių mokėtojas sutinka su informacijos mainais. Atitinkamai jeigu mokesčių mokėtojas nesutinka su informacijų mainais jam taikomas didesnis mokesčio tarifas (arba paliekamas taikyti šaltinio valstybės tarifas). Pasiūlyme numatoma taikyti 7.5% sumažintą, fiksuotą tarifą kadangi jis atitinka maždaug pusę EBPO modelinėje konvencijoje numatyto išskaičiuojamojo mokesčio tarifo. Tai yra laikoma savotiškų tarpinių variantu tarp dabar egzistuojančios situacijos ir išskaičiuojamojo mokesčio investiciniams dividendams panaikinimo Europos Sąjungos lygiu.⁵² Įsigaliojus tokiam apmokestinimo režimui dividendų, išmokamų į užsienį, šaltinio valstybės prarastų dali surenkamų pajamų iš tokių dividendų apmokestinimo, kadangi jos turėtų taikyti mažesnę pajamų mokestį, tačiau rezidentų, gaunančių dividendus valstybės galėtų surinkti daugiau mokesčių, kadangi joms nereikėtų taikyti tokių aukštų mokestinių kreditų, kitoje valstybėje sumokėtiems mokesčiams.

Įsigaliojus tokiam pasiūlymui labai sumažėtų teisinis dvigubas apmokestinimas. Aišku negalima teigti, kad jis visiškai išnyktų, nes teoriškai dvigubas apmokestinimas

⁵¹ SCHMIDT S. N. *et al.* *Taxation of Cross-border dividend payments within the EU. Impact of several possible solutions to alleviate double taxation.* Copenhagen: Copenhagen Economics, 2012, p. 62.

⁵² *Ibid.* p. 69.

egzistuotu jeigu rezidavimo valstybė pajamoms taikytu mažesnę negu 7.5% tarifą. Taip pat mažėtų mokesčių vengimas nes mokesčių administratoriai turėtų daugiau informacijos apie mokesčių mokėtojus.

Didžiausias tokios sistemos minusas - augantis administraciniai kaštai dėl automatinės informacijos apsikeitimo sistemos ir dėl dviejų koegzistuojančių sistemų buvimo (žemesnio mokesčio tarifo su informacijos keitimuisi ir didesnio tarifo be informacijos keitimosi).⁵³ Taip pat sumažėjusios pajamos dividendo šaltinio valstybėje gali būti vertinama kaip neigiama pasekmė, kuri užkerta kelią šio sprendimo taikymui.

2.2.4 Ekonominį ir teisinį dvigubą apmokestinimą adresuojančios opcijos

Prieš tai aptarti pasiūlymai panaikina arba sumažina teisinį dvigubą apmokestinimą. Tačiau Europos Komisija savo konsultaciniame dokumente taip pat pateikė siūlymus, kurie panaikintų arba sumažintų dar ir ekonominį dvigubą apmokestinimą. Tačiau reikia turėti omenyje, kad dividendai išmokami investuotojams valstybės viduje irgi patiria ekonominį dvigubą apmokestinimą. Todėl toliau dėstomi pasiūlymai turėti pozityvios diskriminacijos efektą, nebent konkreti valstybė nuspręstų panaikinti ir ekonominį dvigubą apmokestinimą.⁵⁴

Pirmasis pasiūlymas yra ribotas dividendų apmokestinimas šaltinio ir rezidavimo valstybėse. Tai reikštų ribotą išskaičiuojamojo mokesčio taikymą dividendų šaltinio valstybėje (visai kaip prieš tai aptartame pasiūlyme) ir apribotas apmokestinimo teises rezidavimo valstybėje. Tai galėtų būti arba riboto mokesčio kredito taikymas pelno mokesčiui sumokėtam užsienyje ir visiško mokesčio kredito taikymas išskaičiuojamam mokesčiui arba visiškai iš užsienio gautų dividendų neapmokestinimas. Atitinkamai ekonominis dvigubas apmokestinimas yra sumažinamas.⁵⁵

Tačiau tai taip pat reikštų rezidavimo ir šaltinio valstybės mokesčių pajamos sumažėtų. Taip pat tai reikštų, kad valstybės turi taikyti mokesčio kredito taikymą pelno mokesčiui, kuris buvo sumokėtas užsienyje. Tai yra problematiškas aspektas nes dažniausiai valstybės narės netaiko tokių priemonių vidiniams dividendams ir atitinkamai būtų skatinamas investavimas į užsienį, nacionaliniu investicijų kaina.

⁵³ *Ibid.* p. 70.

⁵⁴ *Ibid.* p. 82.

⁵⁵ SPENGLER, CH., EVERS, L., The Cross-border Taxation of Dividends in the Case of Individual Portfolio Investors: Issues and Possible Solutions. *EC Tax Review*, 2012, No. 1, p. 31.

Antruoju atveju siūloma panaikinti išskaičiuojamąjį mokesčių šaltinio valstybėje ir užsienio dividendų apmokestinimą rezidavimo valstybėje. Lyginant su praeita priemone, šiuo atveju žengiama vienu žingsniu į priekį ir siūloma išvis neapmokestinti portfelinių dividendų. Tai visiškai panaikintų ekonominę ir teisinę dvigubą apmokestinimą, tokių dividendų kategorijoje ir administracinių sąnaudų sumažėjimą. Tai taip pat yra viena iš paprasčiausių priemonių, vertinant iš taikymo pusės.

Tačiau iš kitos pusės tai reikštų didžiausią pajamų praradimą tiek rezidavimo, tiek šaltinio valstybėms ir piniginiai nuostoliai rezidavimo valstybėje išaugtų dar labiau, jeigu reikėtų aptariamą lengvatą taikyti ir vidaus dividendams. Be to šis pasiūlymas reikalauja labai plačios visų valstybių narių mokesčių sistemų peržiūros.⁵⁶

Kaip galime matyti, visi svarbiausi Europos Komisijos siūlymai dėl dvigubo apmokestinimo panaikinimo vienaip ar kitaip įtakoja valstybių narių pajamas iš surenkamų mokesčių. Vertinant tai, kad mokesčių sritis Europos Sąjungoje yra pakankami jautri sritis ir valstybės narės kartais sunkiai gali pasiekti konsensusą šioje srityje (Motininių-dukterinių įmonių direktyvos priėmimo procesas nuo pirmo pasiūlymo iki priimto direktyvos teksto yra puikus to pavyzdys) galima daryti išvadą, kad visos pasiūlytos priemonės sunkiai sulauktų visų valstybių narių palaikymo. Todėl nieko neturėtų nustebinti tai, kad nuo viešo konsultavimo dokumento pasirodymo šioje srityje iš esmės nebuvo jokio kito postūmio. Atsižvelgiant į tai galima palankiai vertinti Europos Komisijos veikimą leidžiant rekomendacija, elgsenos kodeksus ir kitas „švelniosios“ teisės priemones, kurios nesukuria privalomų įpareigojimų valstybėms narėms. Tokie dokumentai gali padėti suformuoti valstybių narių nuomonę konkrečiais klausimais, kaip kad portfelinių dividendų apmokestinimas ir teigiamai paveikti konkrečia reguliavimo sritį valstybės narės lygiu.

⁵⁶ *Ibid.* p. 31.

3. EUROPOS SAJUNGOS TEISINGUMO TEISMO PRAKTIKĄ DIVIDENDŲ APMOKESTINIMO SRITYJE

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas savo praktikoje taip pat yra pasisakęs dėl investicinių dividendų apmokestinimo. Kalbant apie investicinius dividendus ir paskirstytą pelną, kuris nepatenka į Motininių-dukterinių įmonių direktyvos taikymo sritį, pagrindinės ES laisvės tampa ypač svarbios. Taip pat net kai kalbame apie situacija patenkančias į Motininių-dukterinių įmonių direktyvos taikymą, suderinamumas su pagrindinėmis laisvėmis išlieka būtinybė. ESTT savo praktikoje tiesiogiai nedaro skirtumo tarp portfelinių investicijų ir direktyvos reguliuojamu situacijų.⁵⁷

ESTT praktiką dividendų apmokestinimo srityje susiformavo keliuose srityse. Visų pirma galima išskirti situacijas kai dividendai yra gaunami iš kitoje valstybėje narėje įsisteigusios bendrovės (ang. *Inbound dividends*). ESTT praktikoje galima rasti kelis tokių dividendų diskriminavimo pavyzdžius:

- Teisinis dvigubas apmokestinimas - tai situacijos kai rezidavimo valstybė atsisako suteikti mokestinį kreditą dividendams apmokestintiems užsienyje, bet tuo pačiu mokestinis kreditas yra suteikiamas nacionalinių dividendų atžvilgiu;
- Ekonominis dvigubas apmokestinimas - situacija kai rezidavimo valstybė narė atsisako suteikti mokestinį kreditą užsienio dividendų atžvilgiu, kurie buvo apmokestinti juridinio asmens lygiu kaip uždirbtas pelnas, nors mokestinis kreditas yra suteikiamas nacionaliniams dividendams analogiškoje situacijoje;
- Neproporcingas ekonominio dvigubo apmokestinimo panaikinimas - rezidentai gaunantis dividendus iš užsienio gali pritaikyti mokestinį kreditą dividendų apmokestinimui, bet dividendai, kurių šaltinis yra toje valstybėje, yra atleisti nuo mokesčio;
- Mokestinių lengvatų nesuteikimas investicijų užsienyje atžvilgiu - situacija, kai specifinės mokestinės lengvatos nesuteikiamos dividendams gautiems iš užsienio, bet tokios lengvatos yra taikomos investicijos šalies viduje.

Kita grupė, tai situacijos kai dividendai yra išmokami į kitą valstybę narę (ang. *Outbound dividends*). ESTT praktikoje sutinkamas bylas galima išskirti į tokias kategorijas:

- Teisinis dvigubas apmokestinimas - situacija kai užsienio investuotojui mokami dividendai yra apmokestinami šaltinio valstybėje, nors jeigu dividendai būtų

⁵⁷ PANAYI, Christiana Hji. *European Union Corporate Tax Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013, p. 237.

išmokami šaltinio valstybėje esančiam investuotojui, dividendai išvis nebūtų apmokestinami arba mokestinis būtų labai mažas;

- Ekonominis dvigubas apmokestinimas - situacija kai šaltinio valstybė atsisako suteikti mokestinį kreditą arba kitokią mokestinę lengvatą į užsienį išmokamiems dividendams.⁵⁸

3.1 Užsienio šaltinio dividendai

3.1.1 Teisinio dvigubo apmokestinimo situacijos

Viena iš pirmųjų bylų, kurioje ESTT pasisakė dėl teisinio dvigubo apmokestinimo problemos dividendų gaunamų iš užsienio atžvilgiu, yra *Kerckhaert-Morres* byla⁵⁹. Šioje byloje iškilo problema, kai sutuoktiniai gyvenę Belgijoje, gavo dividendų iš Prancūzijoje įsisteigusios bendrovės. Belgijos mokesčių administratorius atsisakė taikyti mokestinį kreditą Prancūzijoje sumokėtam 15% mokesčiui prie šaltinio. Pagal tuometinį Belgijos reguliavimą, dividendų apmokestinimas buvo galutinis ir nuo mokesčio negalėjo būti atskaitomas išskaičiuojamasis mokestis, nepriklausomai ar dividendai atkeliavo iš užsienio ar buvo išmokėti įmonės rezidentės.⁶⁰

Teisingumo Teismas nenustatė pažeidimų iš Belgijos pusės, kadangi Belgija taikė lygiai tokias pačias apmokestinimo taisykles tiek įplaukoms iš užsienio šaltinių, tiek iš vidinių šaltinių.⁶¹ Teismas traktavo, kad Belgijos mokestinis režimas yra nediskriminacinis ir nors vienodų taisyklių taikymas panašiose situacijose gali būti diskriminacinis, bet šiuo atveju vien tik tas faktas, kad vienos valstybės narės rezidentas gauna dividendus iš kitoje valstybėje narėje įsisteigusios bendrovės ir šaltinio valstybė įgyvendindama savo mokestinę kompetenciją, dividendams pritaiko mokestį prie šaltinio, savaime nereiškia diskriminavimo.⁶² Tas faktas, kad Prancūzija apmokestina dividendus, kurių šaltinis buvo Prancūzijoje nėra Belgijos problema.

Dar viena byla, kurioje buvo keliamas teisinio dvigubo apmokestinimo klausimas yra *Orange European Smallcap Fund*.⁶³ Čia buvo kvestionuojamas Nyderlanduose taikomas

⁵⁸ TERRA B. J. M., WATTEL P. J. *European Tax Law Sixth Edition*. The Netherlands: Kluwer Law International, 2012, p. 1045-1046.

⁵⁹ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2004 m. gruodžio 1 d. sprendimas *Mark Kerckhaert and Bernadette Morres v Belgische Staat* C-513/04, ECLI:EU:C:2006:713.

⁶⁰ *Ibid.* par. 3-5, 10-12.

⁶¹ *Ibid.* par. 17.

⁶² *Ibid.* par. 19.

⁶³ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2008 m. gegužės 20 d. sprendimas *Staatssecretaris van Financiën v Orange European Smallcap Fund NV* C-194/06, ECLI:EU:C:2008:289.

apmokestinimo modelis kolektyvinio investavimo subjektams. Tuometinis Olandijos reguliavimas numatė, kad įmonė išmokėdama dividendus, jiems taiko mokestį prie šaltinio. Kolektyvinio investavimo subjektas paskirstęs gautus dividendus savo dalyviams, turi teisę susigrąžinti mokestį.⁶⁴ Toks reguliavimas buvo skirtas norint panaikinti skirtumus tarp tiesioginės investicijos ir investicijos per kolektyvinio investavimo subjektą, nes galiausiai mokestinė našta būtų tokio pat dydžio. Svarbu paminėti, kad teisiniame reguliavime nebuvo išskirta ar dividendų šaltinis yra Nyderlandai ar trečioji valstybė ir taisyklės buvo taikomos taip pat, su keliomis išimtimis - (1) kolektyvinio investavimo subjektui gražintino mokesčio dydis, iš užsienio investicijos, priklausė nuo dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartyje numatyto dydžio ir (2) jeigu kolektyvinio investavimo subjekto dalyvis buvo ne Nyderlandų rezidentas, gražintino mokesčio dydis buvo mažinamas skaičiuojant rezidentų ir nerezidentų proporcija dalyvaujančių kolektyvinio investavimo subjekte.⁶⁵

Teismas pirmos išimties taikymo atžvilgiu nerado jokių pažeidimų. Nyderlandų mokesčių teisė vienodai traktavo dividendus gautus iš Nyderlandų bendrovių ir iš kitose valstybėse įsisteigusių bendrovių - kolektyvinio investavimo subjektai visai atvejais buvo apmokestinami 0% pajamų mokesčių.⁶⁶ Taip pat pats faktas, kad kitoje valstybėje narėje įsteigtos bendrovės paskirstyti dividendai yra apmokestinami, toje valstybėje narė nesąlygoja pareigos Nyderlandams kompensuoti tokio apmokestinimo. Atitinkamai joks pažeidimas negalimas tol kol Nyderlandai vienodai vertina kolektyvinio investavimo subjekto gaunamus dividendus nepriklausomai nuo jų šaltinio.⁶⁷ Kaip matome Teismas laikosi panašios argumentavimo strategijos kaip ir *Kerckhaert-Morres* byloje, t.y. ESTT nenumato pareigos vienai valstybei kompensuoti kitos valstybės narės pritaikytą mokestį. Kalbant apie antrą taisyklę teismas nustatė, kad toks teisinis reguliavimas yra laisvo kapitalo judėjimo pažeidimas. Pagal tuometinį teisinį reguliavimą kolektyvinio investavimo subjektui gaudavo didesnę naudą jeigu jų dalyviais buvo Nyderlandų rezidentai, nes kolektyvinio investavimo subjektas galėjo gauti didesnio dydžio mokesčio kompensacija, kas atitinkamai reikšdavo, kad fondo dalyviai gaudavo daugiau pelno.⁶⁸ Taigi tai reiškė, kad kitų valstybių rezidentai buvo atgrasyti investuoti į Nyderlanduose įsisteigusius kolektyvinio investavimo subjektus, nes rezultate tai sąlygotų mažesnę pelną.

⁶⁴ *Ibid.* par. 4, 6.

⁶⁵ PANAYI, Christiana Hji. *European Union Corporate Tax Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013, p. 240.

⁶⁶ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2008 m. gegužės 20 d. sprendimas *Staatssecretaris van Financiën v Orange European Smallcap Fund NV* C-194/06, ECLI:EU:C:2008:289, par. 35.

⁶⁷ *Ibid.* par. 41.

⁶⁸ *Ibid.* par. 72-73.

*Damseaux*⁶⁹ byloje susiklosčiusi situacija buvo labai panaši į *Kerckhaert-Morres* bylą - Belgijos rezidentas gavo dividendų iš Prancūzijos įmonės. Prancūzijoje dividendai buvo apmokestinami 15% mokesčių prie šaltinio ir papildomai Belgijoje tie patys dividendai dar buvo apmokestinami 15% pajamų mokesčiu.⁷⁰ Šioje byloje ieškovas taip kėlė klausimą ar gali būti laikoma laisvo kapitalo judėjimo pažeidimu aplinkybė, kad Belgija nesilaiko dvigubo apmokestinimo išvengimo sutarties su Prancūzija, nes būtent iš tokio nesilaikymo ir išplaukia dvigubas dividendų apmokestinimas.⁷¹

Teismas visų pirma pasirinko ankstesnę savo praktiką ir priminė, kad ESTT neturi kompetencijos spręsti dėl galimo vienos iš valstybių narių dvigubo apmokestinimo sutarčių nuostatų pažeidimo.⁷² Teismas nustatė, kad iš esmės galimos situacijos kai vienoje valstybėje įsisteigusi bendrovė išmoka dividendus kitoje valstybėje reziduojančiam akcininkui ir abi valstybės įgyvendindamos savo kompetencijas mokesčių srityje nusprendžia apmokestinėti dividendus savo valstybėje. Toks dvigubas apmokestinimas negali būti ES teisės pažeidimu, jeigu jis nėra diskriminacinio pobūdžio.⁷³ Atsižvelgiant į šioje byloje susiklosčiusią faktinę situaciją teismas turėjo konstatuoti, kad nors ir Bendrijos teisė siekia panaikinti dvigubą apmokestinimą, kol kas vienintelis teisės aktas dividendų srityje darantis tai yra Motininių-dukterinių įmonių direktyva ir atsižvelgiant į tai, kad ESTT neturi kompetencijos spręsti dėl dvigubo apmokestinimo išvengimo sutarčių taikymo, teismas padarė išvadą jog pažeidimo nebuvo.⁷⁴

Kaip galime matyti iš pristatytos teismų praktikos ESTT stengiasi nusibrėžti labai aiškiai takoskyrą tarp valstybių narių išimtinių kompetencijų ir ES teisės nuostatų. Kalbant apie teisinio dvigubo apmokestinimo situacijas valstybės narės, kuriuose reziduoja dividendų gavėjas, yra labai patogioje pozicijoje. ES teisė nenumato valstybėms pareigos panaikinti teisinio dvigubo apmokestinimo. Tačiau iš kitos pusės egzistuoja nediskriminavimo pareiga. ESTT praktika leidžia suprasti, kad dividendų gavėjo valstybė neprivalo kompensuoti kitoje valstybėje narėje pritaikyto mokesčio dividendams. Valstybių narių tuo pačiu metu vykdoma kompetencija mokesčių srityje nėra problema, kuri yra sprendžiama Europos Sąjungos lygiu.

⁶⁹ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2009 m. liepos 16 d. sprendimas *Jacques Damseaux v Belgian State* C-128/08, ECLI:EU:C:2009:471.

⁷⁰ *Ibid.* par. 7-8.

⁷¹ *Ibid.* par. 19.

⁷² *Ibid.* par. 22.

⁷³ *Ibid.* par. 26-27.

⁷⁴ *Ibid.* par. 28-29, 34.

3.1.2 Ekonominio dvigubo apmokestinimo situacijos

Viena iš pirmųjų bylų šioje kategorijoje buvo *Lenz* byla.⁷⁵ Austrijos teisinis reguliavimas numatė dvi skirtingas dividendų apmokestinimo formas - dividendai gali būti apmokestinti galutiniu 25% pajamų mokesčiu arba gauti dividendai gali būti įtraukti į bendras apmokestinamas pajamas ir dividendams bus pritaikytas per pusę sumažintas pajamų mokesčio tarifas. Problema iškilo kai Austrijos mokesčių administratorius atsisakė taikyti vieną iš dviejų dividendų apmokestinimo būdų ir Austrijos rezidentei iš Vokietijos įmonės išmokėtus dividendus apmokestino kaip bendras pajamas - progresyviu pajamų mokesčio tarifų kylančiu iki 50%.

Teismas konstatavo, kad toks teisinis reguliavimas turi dvejopą efektą: visų pirma jis riboja Austrijoje gyvenančių mokesčių mokėtojų laisvę investuoti į bendroves įsisteigusias kitose valstybėse narėse, kadangi tik Austrijoje investuotos lėšos suteikė teisę rinktis kaip bus apmokestinti dividendai. Antra, toks reguliavimas sudaro kliūtis kitose valstybėse narėse įsisteigusioms įmonėms pritraukti investicijas iš Austrijos, kadangi kitos valstybės narės kilmės pajamos Austrijos rezidentui yra mažiau patrauklios negu austriškos kilmės pajamos.⁷⁶ ESTT pripažino, kad toks teisinis reguliavimas prieštarauja laisvo kapitalo judėjimo principui. Tačiau ESTT taip pat pažymėjo, kad skirtingai traktuoti dividendus gautus iš nacionalinės bendrovės ir iš kitos valstybės narės bendrovės galima kai tokį skirtingą traktavimą sąlygoja objektyviai skirtingos situacijos arba tai yra pateisinama svarbiais visuomeniniais interesais.⁷⁷ Teismas nustatė, kad šiuo atveju austriškų dividendų gavėjai ir užsienio dividendų gavėjai buvo panašiuose situacijose. Austrijos argumentas, kad turi būti vertinama ar bendrovė paskirstanti dividendus buvo apmokestinta pelno mokesčiu savo valstybėje, buvo atmestas - ESTT suformulavo priešinga praktika, t. y. vertinant nacionalinių teisės aktų atitikimą laisvo kapitalo judėjimo principui nėra svarbus, kituose valstybėse įsisteigusioms bendrovėms, taikomas apmokestinimo lygis.⁷⁸ Teismui taip pat nepavyko surasti visuomeninių interesų apsaugos Austrijos mokesciniame reguliavime, kadangi toks reguliavimas tik dar labiau skaido mokesstinės teisinės sistemos vientisumą, o ne ją vienija, kaip tai teigė Austrija.⁷⁹

⁷⁵ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2004 m. liepos 15 d. sprendimas *Anneliese Lenz v Finanzlandesdirektion für Tirol* C-315-02, ECLI:EU:C:2004:446.

⁷⁶ *Ibid.* par. 20-21.

⁷⁷ *Ibid.* par. 27.

⁷⁸ *Ibid.* par. 41.

⁷⁹ *Ibid.* par. 37-38.

Vos po kelių mėnesių ESTT priėmė sprendimą *Manninen* byloje.⁸⁰ Suomijos teisė numatė, kad Suomijos rezidento gauti dividendai, nepriklausomai nuo jų kilmės vietos, yra apmokestinami 29% mokesčio tarifų kaip pajamos iš kapitalo. Suomijoje įsisteigusiu juridinių asmenų pelnas yra apmokestinamas 29% pajamų mokesčio tarifu. Atitinkamai, kad akcininkai nepatirtų per didelės mokestinės naštos, Suomijos teisinis reguliavimas numato, kad akcininkams suteikiamas pajamų mokesčio mokestinis kreditas, tačiau toks kreditas suteikiamas tik dividendams, kurios paskirstė Suomijoje įsikūrusios bendrovės.

Teismas, pakartodamas *Lenz* bylos argumentus konstatavo, kad Suomijos reguliavimas turi dvejopą neigiamą poveikį laisvam kapitalo judėjimui - Suomijos rezidentai yra sulaikomi nuo investavimo kitose valstybėse narėse ir kitų valstybių narių įmonės negali rinkti kapitalo iš Suomijos mokesčių mokėtojų.⁸¹ Teismas šioje byloje taip pat nagrinėja objektyvaus palyginamumo klausimą. ESTT prieiną išvadą, kad akcininkų situacijos gali būti objektyviai skirtingos priklausomai nuo vietos, kur Suomijos akcininkai investavo savo kapitalą. Tai gali būti atvejai, kai valstybė narė, kurioje įvyko investiciją, savo teisėje numato, dvigubo apmokestinimo panaikinimą paskirstomam pelniui, pavyzdžiui apmokestinama tik nepaskirstytą bendrovės pelną.⁸² Toliau ESTT nurodė, kad Suomijos teisės sistemos darnumas nebūtų pažeistas jeigu Suomija numatytų mokestinio kredito taikymą ne tik dividendams, kurie kilę iš suomiškų įmonių, bet ir iš kitų valstybių narių atėjusiems dividendams. Taip pat Teismas pažymi, kad tokia tvarka sumažintų Suomijos mokestines įplaukas, susijusias su kitoje valstybėje narėje įsteigtos įmonės išmokėtais dividendais, tačiau remiantis jau suformuluota teismų praktika, toks argumentas negali būti pretekstas taikyti priemonę prieštaraujančią pagrindinėms laisvėms.⁸³ Teismas pripažino, kad yra draudžiami teisės aktai, kuriais remiantis asmuo, kuriuo pagrindinė apmokestinimo vieta yra valstybėje narėje, neturi teisės pasinaudoti mokesčio kreditu dėl to, kad akcinės bendrovės, kurios jam išmokėjo dividendus, yra įsteigtos ne toje valstybėje.

Taigi, ekonominio dvigubo apmokestinimo situacijose ESTT nustato pakankamai griežtus standartus valstybėms narėms. Jeigu valstybė narė taiko priemones, kurios padeda išvengti ekonominio dvigubo apmokestinimo, jos turi būti taikomos visiems dividendams, nepriklausomai iš kokios valstybės dividendai atkeliavo. Šios taisyklės taikymo išimtis galimos tik kai tai yra pateisinama dėl objektyviai skirtingos padėties arba dėl svarbių visuomeninių interesų. Kaip galime matyti iš *Manninen* bylos valstybės narės netgi gali

⁸⁰ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2004 m. rugsėjo 7 d. sprendimas *Petri Manninen* C-319/02, ECLI:EU:C:2004:484.

⁸¹ *Ibid.* par 22-23.

⁸² *Ibid.* par. 34.

⁸³ *Ibid.* par. 49.

būti priverstos vertinti kitoje valstybėje narėje taikoma mokestinę sistemą ir suteikti kreditą kitoje valstybėje sumokėtam mokesčiui. Tačiau toje pačioje byloje ESTT taip pat išsako poziciją, kad laisvo kapitalo judėjimo pažeidimas gali neegzistuoti, priklausomai nuo kitoje valstybėje narėje taikomos apmokestinimo sistemos.

Taip pat būtina paminėti, kad dividendų gavėjų rezidavimo valstybės buvo nusprendusios suteikti mokestines lengvatas dividendams, kurios išmoka nacionalinės bendrovės ir tokios lengvatos pašaliną ekonominį dvigubą apmokestinimą. Tačiau jeigu valstybės būtų nusprendusios nebandyti pašalinti ekonominio dvigubo apmokestinimo, galima teigti, kad dividendų gavėjai nebūtų galėję reikalauti, kad dvigubas apmokestinimas būtų pašalintas dividendams, kurių šaltinis yra užsienyje.⁸⁴

3.1.3 Neproporcingas dvigubo apmokestinimo panaikinimas

Viena iš pirmųjų bylų ESTT praktikoje, kurioje buvo keliamas toks klausimas, yra *FII GLO* byla.⁸⁵ Šioje byloje klausimas kilo dėl Didžiojoje Britanijoje taikomos apmokestinimo sistemos užsienio dividendams. Kai Didžiojoje Britanijoje įsisteigusi bendrovė išmoka dividendus kitai bendrovei valstybės viduje, turi būti mokamas avansinis pelno mokestis. Išmokami dividendai nebuvo apmokestinami pelno mokesčiu ir motininė bendrovė, pagal tuo metu galiojusį teisinį reguliavimą gaudavo mokestinį kreditą, lygu avansinio pelno mokesčio dydžiui. Kai motininė bendrovė išmokėdavo dividendus fiziniams asmenims, jiems buvo suteikiama teisė į mokestinį kreditą, kuris buvo skaičiuojamas atsižvelgiant į sumokėto avansinio pelno mokesčio dydį. Tuo tarpu jeigu dividendai buvo išmokami iš užsienyje įsisteigusios bendrovės, buvo apmokestinami pelno mokesčių tačiau bendrovė galėjo pasinaudoti mokestiniu kreditu, kuris buvo lygus išskaičiuojamojo mokesčio, pritaikyto užsienyje, dydžiui. Išmokant tokius dividendus, fiziniam asmeniui jis praranda galimybę taikyti mokestinį kreditą gautų dividendų atžvilgiu.

Teismas nustatė, kad nacionalinės kilmės dividendams taikoma neapmokestinimo sistema ir užsienio kilmės dividendams taikoma užskaitos sistema neprieštarauja pagrindinėms laisvėms tik su sąlyga jeigu užsienio kilmės dividendų apmokestinimo tarifas neviršija nacionalinės kilmės dividendams taikomos apmokestinimo tarifo, o mokesčio kreditas yra bent jau lygus dividendus išmokėjusios bendrovės valstybėje narėje, sumokėtai

⁸⁴ PANAYI, Christiana Hji. *European Union Corporate Tax Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013, p. 238.

⁸⁵ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2006 m. gruodžio 12 d. sprendimas *Test Claimants in the FII Group Litigation v Commissioners of Inland Revenue* C-446/04, ECLI:EU:C:2006:774.

sumai.⁸⁶ Taip pat ESTT nustatė, kad laisvo kapitalo judėjimo principas draudžia tokią apmokestinimo sistemą, kai akcininkas gavęs dividendus, kurių šaltinis yra užsienyje, neturi teisės taikyti mokesčio kredito, kadangi tokiu atveju faktiškai susidaro situacija, kai akcininko lygyje apmokestinimo dydis bus skirtingas priklausomai nuo to kur yra dividendų šaltinis.⁸⁷

Sekanti byla yra *Haribo & Salinem* byla.⁸⁸ Šioje byloje buvo keliamą problema dėl kredito ir išimties metodo taikymo skirtingoms situacijoms. Austrijos teisė numatė, kad dividendai, kurių šaltinis yra Austrijoje visais atvejais yra atleisti nuo mokesčių. Tuo tarpu kai dividendų šaltinis yra kita valstybė buvo taikomos kelios alternatyvos - jeigu turima kapitalo dalis yra mažiausiai 10%, mokesčių mokėtojui irgi atleidžiamas nuo mokesčio. Tačiau jeigu kapitalo dalis nesiekia 10%, mokėtojui atleidimo metodas gali būti taikomas tik jeigu jis atitinka formalias sąlygas nustatytas įstatyme ir pateikti visus reikiamus įrodymus. Jeigu surinkti įrodymus nebuvo galimybės, teisinis reguliavimas numatė prisijungimą į kredito metodą.

Teismas visų pirma pasisakė, kad valstybės narės yra laisvos spręsti kokių priemonių imtis norint išvengti pelno apmokestinimo kelis ir atitinkamai pats savaime faktas, kad valstybė narė taiko išimties arba kredito metodą, egzistuojant skirtingoms sąlygoms, neprieštaruoja laisvo kapitalo judėjimo principui.⁸⁹ Vertindamas informacijos pateikimo reikalavimą Teismas nustatė, kad norint taikyti išimties metodą, reikalavimas pateikti informacija apie dividendus išmokančios bendrovės faktinį apmokestinimą nėra perteklinis, kadangi tokia informacija yra glaudžiai susijusi su kredito metodo taikymu. Netgi jeigu dividendų gavėjas neturi informacijos kaip buvo apmokestinti kitoje valstybėje narėje įsisteigusios bendrovės išmokėti dividendai, šią informaciją turės dividendus išmokėjusi bendrovė, atitinkamai tokiais atvejais informacija negali būti vertinama kaip sudėtinga jeigu nėra bendradarbiaujama su bendrove išmokėjusia dividendus. Teismas galiausiai prieina išvados, kad informacijos pateikimo reikalavimas nedarą įtakos atleidimo ir kredito metodų lygiavertiškumui.⁹⁰ Tokia ESTT išvada gali implikuoti, kad net ir esant situacijai kai mokesčių mokėtojas negali surinkti įrodymų reikalingų taikyti išimties metodą, tai nebus vertinama kaip ES teisės pažeidimas. Gali susidaryti situacija kai

⁸⁶ *Ibid.* par. 57.

⁸⁷ *Ibid.* par. 173.

⁸⁸ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2011 m. vasario 10 d. sprendimas *Haribo Lakritzen Hans Riegel Betriebs GmbH and Österreichische Salinen AG v Finanzamt Linz* C-436/08 ir C-437/08, ECLI:EU:C:2011:61.

⁸⁹ *Ibid.* par. 142-143.

⁹⁰ *Ibid.* par. 97-98, 147.

dividendų gavėjui yra užkraunama nepagrįstai didelė našta ir asmuo negalės pasinaudoti kredito metodu.

Po pusės metų priimtas ESTT *Accor* sprendimas⁹¹ papildė *Haribo & Salinem* byloje suformuota praktika. Abiejose bylose faktinė situacija buvo labai panaši - Prancūzijos teisė numatė, kad norint taikyti kai kurias mokesťines lengvatas, būtina pateikti informaciją apie dukterinės bendrovės, įsisteigusios kitoje valstybėje narėje, sumokėtus mokesčius.

Skirtingai nei *Haribo & Salinem* byloje, šiuo atveju teismas sušvelnino savo argumentus ir vertino informacijos pateikimo reikalavimą vertino ne taip absoliučiai. Teismas nustatė, kad toks reikalavimas, nepažeidžia lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų ir gali būti taikomas netgi jeigu toks reikalavimas nėra keliamas dividendų, kurių šaltinis yra Prancūzijoje atžvilgiu. Tačiau visada turi būti vertinama ar reikalaujamą informaciją pateikti nėra neįmanoma ar pernelyg sunku. Vertinant minėtus aspektus būtina atsižvelgti į kitų valstybių narių teisės aktų nuostatas, susijusias su dvigubo apmokestinimo išvengimu, pelno mokesčio registracija, privalomu administraciniu dokumentu saugojimu.⁹²

Kaip galime matyti, nacionalinės teisės aktai, kurie nustato skirtingas apmokestinimo taisykles priklausomai nuo dividendų kilmės, ESTT praktikoje yra vertinami palankiai. Tačiau teismas nustato kelias svarbias taisykles, kuriu turi laikytis valstybės narės. Visų pirma turi būti užtikrinama, kad skirtingas apmokestinimas rezultate lemtu tokį patį apmokestinimo lygį visais atvejais. Antra, informacijos pateikimo reikalavimas, norint pasinaudoti mokesťinėmis lengvatomis, kurias numato nacionalinė teisė, pats savaime nėra prieštaraujantis Europos Sąjungos teisei, tačiau turi būti atsižvelgiama į tokios informacijos surinkimo įmanomumą.

3.1.4 Mokestinių lengvatų nesuteikimas užsienio investicijoms

Verkooijen byla⁹³ yra viena iš pirmųjų bylų, kuri kurioje buvo keliami užsienio investicijų ribojimo problema. Šioje byloje iškilo problema dėl Nyderlandų mokesčių administratoriaus pritaikyto mokesčio dividendams, kurių šaltinis buvo Belgijoje. Fizinis asmuo, Nyderlandų rezidentas mokesťinę prasme, investavo į Belgijoje įsisteigusią įmonę ir gavo iš jos dividendų. Belgijoje išmokėti dividendai buvo apmokestinėti. Nyderlanduose

⁹¹ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2011 m. rugsėjo 15 d. sprendimas *Ministre du Budget, des Comptes publics et de la Fonction publique v Accor SA* C-310/09, ECLI:EU:C:2011:581.

⁹² *Ibid.* par. 102.

⁹³ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2000 m. birželio 6 d. sprendimas *Staatssecretaris van Financiën v B.G.M. Verkooijen* C-35/98, ECLI:EU:C:2000:294.

tuo metu galiojo teisinė sistema, kuri numatė, jog dividendai, kuriuos išmoka Nyderlandų bendrovės yra apmokestinami dividendų mokesčių ir jeigu dividendai yra išmokami fiziniam asmeniui, tai fizinių asmenų pelno mokestis gali būti netaikomas gautiems dividendams. Atitinkamai kilo problema, kai Nyderlandų mokesčių administratorius atsisakė taikyti tokią įstatymo išimti argumentuodamas, kad iš Belgijos gauti dividendai nebuvo apmokestinami Nyderlanduose taikomų dividendų mokesčių.

ESTT nustatė, kad Nyderlandų teisinis reguliavimas atgraso Nyderlandų rezidentus nuo investavimo kitose valstybėse narėse. Dividendai mokami iš kitų valstybių narių buvo vertinami ne taip palankiau kaip dividendai, kurių šaltinis yra Nyderlandai ir atitinkamai tai lėmė, kad kitų valstybių narių bendrovės susidūrė su sunkumais prisivilioti investicijas iš Nyderlandų.⁹⁴ Teismas taip pat atmetė argumentus, kad tokios lengvatos taikymas galėtų sudaryti sąlygas išvengti mokesčio dividendų šaltinio valstybėje ir rezidavimo valstybėje, argumentuodamas, kad pagrindinių laisvių pažeidimo negalima pateisinti galima nauda, kuria gali gauti mokesčių mokėtojas.⁹⁵

Weidert-Paulus byloje⁹⁶ sprendė dėl Liuksemburgo teisinio reguliavimo, kuris numatė mokestinę lengvatą fiziniams asmenims investuojantiems į nacionalines įmones, tačiau lengvata nebuvo taikoma, kai investicija buvo nukreipta į įmones įsisteigusias kituose valstybėse narėse.

Nors nagrinėjamos nuostatos ir kalbėjo apie investicijas, o ne grąžos, t. y. dividendų gavimą iš tų investicijų, teismas vis tiek priėjo išvados, kad tokios nacionalinės teisės nuostatos yra ribojančios laisvo kapitalo judėjimą. Minėtos nuostatos siekia, kad atitinkamoje valstybėje narėje gyvenantys investuotojai neinvestuotų savo kapitalo į bendroves turinčias buveinę kitoje valstybėje narėje. Tuo pačių kitų valstybių narių bendrovėms sudaromos kliūtys pritraukti kapitalą iš Liuksemburgo.⁹⁷

ESTT praktika draudžia valstybėms narėms riboti investicijas ne tik nustatant nepalankias taisykles dėl dividendų apmokestinimo bet ir ankstesniuose investavimo stadijose, t. y. įsigyjant kitos valstybės narės įmonės kapitalo.

⁹⁴ *Ibid.* par 34-35.

⁹⁵ *Ibid.* par. 53, 59.

⁹⁶ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2004 m. liepos 15 d. sprendimas *Ministre des Finances v Jean-Claude Weidert and Élisabeth Paulus* C-242/03, ECLI:EU:C:2004:465.

⁹⁷ *Ibid.* par 13-15.

3.2 Dividendų išmokėjimas į kitą valstybę narę

3.2.1 Teisinio dvigubo apmokestinimo situacijos

Teisinis dvigubas apmokestinimas buvo nagrinėjamas *Denkavit* byloje.⁹⁸ Prancūzijos teisė numatė, kad iš Prancūzijoje įsisteigusios įmonės išmokami dividendai nerezidentui (tiek fiziniam, tiek juridiniam asmeniui) yra apmokestinami 25% mokesčiu prie šaltinio. Tuo tarpu jeigu dividendai buvo išmokėti rezidentui, apmokestinimo nebuvo arba jis buvo labai mažas.

Sprendime ESTT pasisako, kad mokesčio mokėtojo rezidavimo vieta gali būti faktorius, galintis pateisinti mokesčines taisykles, pagal kurias mokesčių mokėtojai rezidentai ir nerezidentai gali būti vertinami skirtingai. Taigi skirtingos taisyklės mokesčių mokėtojų rezidentų ir nerezidentų atžvilgiu nėra automatiškai diskriminacinės. Tačiau Teismas iš karto pažymi, kad skirtingas vertinimas turi išplaukti iš objektyviai skirtingos padėties.⁹⁹ Dėl situacijos panašumo, teismas padarė išvadą, kad valstybei narei pradėjus apmokestinti ne tik akcininkų rezidentų, bet ir akcininkų nerezidentų gaunamus dividendus, akcininkų padėtis susilygina ir atitinkamai Teismas pripažino, kad Prancūzijos teisinis reguliavimas nėra suderinamas su ES teise, kadangi Prancūzijos rezidentai ir nerezidentai gaunantis dividendus, negali būti laikomi esantis skirtinguose padėtyse.¹⁰⁰

Bouanich byloje¹⁰¹ buvo nagrinėjamas Švedijos teisinis reguliavimas, pagal kuri išmokos akcininkams, kai akcijos yra panaikinamos jas perperkant, buvo apmokestinamos skirtingai priklausomai nuo to ar akcininkas buvo rezidentas ar ne. Švedijoje gyvenančiu akcininkų atveju, akcijų perpirkimas buvo apmokestinamas kaip kapitalo prieaugis su teise į perpirkimo išlaidų atskaitą. Pasinaudojus atskaitos galimybe, likutis buvo apmokestinamas 30% tarifu. Nerezidentu atveju perpirkimas buvo traktuojamas kaip dividendų išmokėjimas ir apmokestinamas 30% tarifu bet teisės iš išlaidų atskaitą, tačiau tarifas buvo mažinamas atsižvelgiant į dvigubos apmokestinimo išvengimo sutartyse numatytas taisykles.

Vertindamas teisinį reguliavimą ESTT pažymėjo, kad tokia mokesčio lengvata yra mokesčinės naštos palengvinimu, kadangi akcininkai nerezidentai, negalintys pasinaudoti

⁹⁸ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2006 m. gruodžio 14 d. sprendimas *Denkavit Internationaal BV and Denkavit France SARL v Ministre de l'Économie, des Finances et de l'Industrie* C-170/05, ECLI:EU:C:2006:783.

⁹⁹ *Ibid.* par. 23-25.

¹⁰⁰ *Ibid.* par. 35, 41.

¹⁰¹ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2006 m. sausio 19 d. sprendimas *Margaretha Bouanich v Skatteverket* C-265/04, ECLI:EU:C:2006:51.

tokia lengvata yra labiau apmokestinami.¹⁰² Teismas nustatė, kad tiek akcininkai rezidentai, tiek nerezidentai yra objektyviai panašioje situacijoje ir skirtingas teisinis reguliavimas negali būti pateisinamas, todėl jis pažeidžia laisvo kapitalo judėjimo principą.¹⁰³ Teismas dar pasisako dėl dvigubo apmokestinimo išvengimo sutarčių - ESTT pavedė nacionaliniam teismui nustatyti ar akcininkai rezidentai pasinaudoję atskaitos teise ir apmokestinti 30% tarifu yra palankesnėje padėtyje nei akcininkai nerezidentai, kuriems buvo pritaikytas dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartyje numatytas mokesčio tarifas.¹⁰⁴ Jeigu būtų nustatyta, kad akcininkai rezidentai ir nerezidentai patiria tokia pat mokesstinę naštą, tai anksčiau nustatytos nacionalinės teisės normos atitiktų ES teisę.¹⁰⁵

ESTT praktika kalbant apie teisinio dvigubo apmokestinimo panaikinimą iš dividendo šaltinio valstybės pozicijos numato, kad apmokestinimo taisyklės rezidentu ir nerezidentu atžvilgiu gali būti skirtingos, tačiau labai svarbus akcentas yra dedamas ant objektyvios skirtos padėties kategorijos, t. y. skirtingas nerezidentų apmokestinimas gali būti toleruotinas jeigu jų padėtis yra objektyviai skirtinga nei rezidentų. Tuo pačiu reikia pažymėti, kad valstybėms narėms yra labai sunku gintis objektyviai skirtingos situacijos argumentu, kadangi jis negali būti taikomas kai tik valstybė nusprendžia išplėsti savo apmokestinimo teises akcininku nerezidentu atžvilgiu.

3.2.2 Ekonominis dvigubas apmokestinimas

Amurta byloje¹⁰⁶ ESTT sprendė dėl Nyderlandų išskaičiuojamojo mokesčio režimo. Nyderlandai taikė 25% išskaičiuojamą mokestį visiems išmokamiems dividendams, tačiau įstatymai taip pat numatė, kad jeigu dividendus gauna Nyderlandų rezidentas, mokestis yra netaikomas. Portugalijoje įsisteigę mažumos akcininkai gavę dividendus iš Olandijos įmonės prašė grąžinti jiems išskaičiuotą mokestį, tačiau mokesčių administratorius atsisakė tenkinti tokį prašymą.

Nyderlandų vyriausybė bandė ginti savo pozicijas argumentuodama, kad susidariusi situacija nepatenka į Motininių-dukterinių įmonių direktyvos taikymo sritį ir išskaičiuojamojo mokesčio netaikymas tokioms situacijoms lemtu, kad dividendai išvis nėra apmokestinami. ESTT pasisakė, kad kalbant apie dividendus nepatenkančius į

¹⁰² *Ibid.* par. 33.

¹⁰³ *Ibid.* par. 43.

¹⁰⁴ *Ibid.* par. 53.

¹⁰⁵ *Ibid.* par. 55.

¹⁰⁶ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2007 m. lapkričio 8 d. sprendimas *Amurta SGPS v Inspecteur van de Belastingdienst/Amsterdam* C-379/05, ECLI:EU:C:2007:655.

Motinių-dukterinių įmonių direktyvos taikymą, valstybės narės turi laisvę nustatyti priemones, kurios padeda išvengti ekonominio dvigubo apmokestinimo. Vis dėlto valstybės narės vis tiek turi laikytis ES teisės ir nenustatyti kapitalo judėjimo laisvės pažeidžiančių priemonių.¹⁰⁷ Teismas taip pat pažymi, kad valstybei narei naudojantis savo kompetencija mokesčių srityje, kyla ekonominio dvigubo apmokestinimo pavojus, neatsižvelgiant į kitoje valstybėje narėje taikoma apmokestinimą. Tokiu atveju, tam kad dividendus gaunančios bendrovės ne rezidentės nepatirtų laisvo kapitalo judėjimo apribojimo, dividendų šaltinio valstybė turi užtikrinti, kad jos numatytas ekonominio dvigubo apmokestinimo išvengimo mechanizmas vienodai vertintų akcininkus ne rezidentus ir akcininkus rezidentus.¹⁰⁸ Todėl teismas pripažino, kad Nyderlandų teisės normos, nesuteikiančios apmokestinimo lengvatos akcininkams nerezidentams, pažeidžia laisvo kapitalo judėjimą.

Europos Komisija taip pat nustato valstybių narių pažeidimus ir siekdama, kad nacionalinis reguliavimas būtų pakeistas, pradeda pažeidimo procedūras, kurios nueina iki ESTT. 2010 m. ESTT priėmė sprendimą *Komisija prieš Ispaniją*¹⁰⁹, kuriame buvo kvestionuojamas Ispanijos dividendų apmokestinimo režimas. Dividendai kurie buvo mokami Ispanijoje įsisteigusioms įmonėms buvo apmokestinami lengvatinių režimų - jeigu dividendus gaunanti įmonė turėjo bent 5% kapitalo dalių įmonėje, dividendai nebuvo apmokestinami. Iš kitos pusės, jeigu dividendų gavėjų buvo įmonė įsisteigusi už Ispanijos ribų, dividendai buvo neapmokestinami tik jeigu buvo tenkinamos visos Motinių-dukterinių įmonių direktyvos sąlygos. Taigi, nerezidentui pasinaudoti tokia pačia lengvata kaip ir rezidentui, reikėjo atitikti daug griežtesnes sąlygas.

Ispanija argumentavo, kad toks apmokestinimo režimas gali būti pateisinamas dėl, kad galima sunkesnė mokesčių našta dėl išmokamų dividendų nerezidentams gali kilti ne tik dėl Ispanijos kaltės, kadangi reikėtų vertinti ir kitose valstybėse narėse taikoma apmokestinimą ir šią situacija priskirti prie valstybių narių paraleliai vykdomos kompetencijos mokesčių srityje. Tačiau ESTT atmetė tokius argumentu, kadangi nepalankus akcininkų nerezidentų vertinimas kilo dėl Ispanijos įgyvendinamos kompetencijos mokesčių srityje ir nepalankus vertinimas gali būti priskiriamas tik jai.¹¹⁰

Teismas taip pat pasisakė dėl dvigubo apmokestinimo išvengimo sutarčių taikymo. Skirtingas rezidentų ir nerezidentų vertinimas gali būti neutralizuotas jeigu nerezidento

¹⁰⁷ *Ibid.* par. 23-24.

¹⁰⁸ *Ibid.* par. 39.

¹⁰⁹ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2010 m. birželio 3 d. sprendimas *Europos Komisija prieš Ispanijos Karalystę* C-487/08, ECLI:EU:C:2010:310.

¹¹⁰ *Ibid.* par. 55-57.

valstybėje narėje būtų galima Ispanijoje nuo dividendų išskaičiuotą mokestį atskaityti nuo mokėtino mokesčio. Tačiau toks neutralizavimas yra neįmanomas jeigu nerezidento valstybė narė išvis neapmokestina dividendų arba apmokestina juos mažesniu tarifu nei išskaičiuotas mokestis prie šaltinio. Tokiu atveju dalis mokesčio sumokėto Ispanijoje lieka neatskaityta ir skirtingas rezidentų ir nerezidentų vertinimas nėra kompensuojamas. Dauguma Ispanijos sudarytų dvigubo apmokestinimo išvengimo sutarčių riboja galimus atskaitymo dydžius kitose valstybėse narėse¹¹¹ Taigi teismas pripažino, kad Ispanijos teisinis reguliavimas pažeidė laisvo kapitalo judėjimo laisvę.

Aptarti ESTT sprendimai leidžia daryti keletą išvadų - visų pirma, dividendų šaltinio valstybė įvesdama ekonominio dvigubo apmokestinimo išvengimo priemones turi įvertinti tų priemonių taikymą nerezidentų gaunančių dividendų atžvilgiu. Jeigu nėra nustato objektyviai skirtinga nerezidentų situacija, lengvatos turi būti taikomos ir jų atžvilgiu. Antra, taip pat kaip ir anksčiau aptartoje praktikoje, ESTT palieka galimybę valstybėms narėms neutralizuoti, nepalankų nerezidentų vertinimą per dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartis.

Bendra Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika rodo, kad laisvo kapitalo judėjimo principo užtikrinime yra ypatingai svarbus nediskriminavimo principas. Valstybės narės suteikdamos lengvatas dividendams, kurių šaltinis yra pati valstybė narė tačiau tuo pačių nesuteikdamos tokios pačios lengvatos užsienio dividendams gali pažeisti Europos Sąjungos teisę. Vienas iš pagrindinių argumentų kuri valstybė narė gali panaudoti tokioje situacijoje yra objektyvus situacijos skirtingumas tarp iš užsienio dividendų gavėjų ir tos pačios valstybės viduje išmokėtų dividendų gavėjų. Tačiau kaip galima matyti iš aukščiau pateiktos ESTT praktikos, toks argumentas yra labai trapus ir vos tik valstybė narė apmokestina dividendus, kurių šaltinis yra užsienyje, situacijos skirtingumą remtis nebegalima.

Vertinant ESTT požiūri bylose dėl rezidavo valstybės ir dėl šaltinio valstybės veiksmų galima pastebėti, kad teismo argumentuose pastebimas šioks toks skirtumas. Kalbėdamas apie užsienio šaltinio dividendų apmokestinimą, ESTT leidžia valstybėms narėms reikalauti duomenų apie dividendų šaltinio valstybės taikytą apmokestinimą, t. y. ESTT pripažįsta, kad asmens apmokestinimas jo rezidavimo vietoje gali priklausyti nuo kitoje valstybėje taikytų mokesčių. Atitinkamai jeigu asmuo negali pateikti įrodymų, kurių yra prašoma, jam gali būti netaikoma konkreti lengvata. Iš kitos pusės kai kalba eina apie dividendo šaltinio valstybės taikomus mokesčius, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas

¹¹¹ *Ibid.* par. 60-62.

yra labiau kategoriškas, kadangi yra numatyta, kad valstybių narių mokestinės kompetencijos vykdymas gali sukelti ekonominį dvigubą apmokestinimą nepriklausomai nuo kituose valstybėse narėse taikomų mokesčių.

IŠVADOS

1. Motinių-dukterinių įmonių direktyvos taikymo ribos nuo jos priėmimo plėtėsi dėl naujai priimamų direktyvos straipsnių pakeitimų ir dėl Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikos ir direktyvos nuostatos galėjo būti taikomos vis platesniam situacijų ratui. Dividendų apmokestinimas Europos Sąjungoje taip pat yra reguliuojamas dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartimis, kuriuos yra sudarytos Modelinės konvencijos pagrindu. Nors šios dvi priemonės persidengia tik iš dalies ir dvišalės sutartys yra taikomos didesniai subjektų ratui ir įvairesnėse situacijose, tačiau nei viena iš minėtų reguliavimo priemonių nepašalina dvigubo apmokestinimo problemos portfeliniu dividendu, išmokamų tarp skirtingų valstybių narių, atveju.
2. Akcininkai gaunantys portfelinius dividendus gali susidurti ne tik ekonominio arba teisinio dvigubo apmokestinimo problema, bet ir su administraciniais sunkumais bandant susigrąžinti permokėtą mokestį. Spręsti administracinio pobūdžio sunkumus, kylančius akcininkų atžvilgių, Europos Sąjungoje bandoma priimant rekomendacijas bei elgsenos kodeksus, kurie valstybėms narėms nėra privalomi. Europos Komisiją siūlymai visiškai eliminuoti ekonominę ir teisinę dvigubą apmokestinimą neigiamai paveikia valstybių narių finansus ir todėl autoriaus nuomone greitu metu negali būti efektyviai įgyvendinti. Daug efektyvesnis būdas apriboti dvigubo apmokestinimo problemą portfeliniu dividendu srityje yra Europos Sąjungos „minkštoji teisė“.
3. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje portfelinių dividendų srityje galima išskirti dvi dideles bylų kategorijas – iš užsienio gaunamų dividendų apmokestinimo situacijos ir į užsieni išmokamų dividendų apmokestinimo situacijos. Nors šiose kategorijose formuojama teismo praktika ir yra panaši, bet joje galima išskirti kelis skirtumus. Į užsienį išmokamų dividendų atveju Europos Sąjungos Teisingumo Teismas numato galimybę neutralizuoti esamą pažeidimą vertinant dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartis. Tuo tarpu rezidavimo valstybė lengvatinio apmokestinimo taikymo sąlygas gali sieti su kitoje valstybėje sumokėtais mokesčiais ir užkrauti tokių aplinkybių įrodymą mokesčių mokėtojui. Visai atvejais Europos Sąjungos Teisingumo Teismas laisvo kapitalo judėjimo apribojimus leidžia tik išimtiniais atvejais – kai nacionalinius dividendus gaunančių akcininkų ir užsienio dividendus gaunančių akcininkų padėtis yra objektyviai skirtinga arba skirtingas akcininkų vertinamas yra pateisinamas dėl visuomeninių

interesų. Taigi valstybės narės turi užtikrinti iš esmės vienodą dividendų apmokestinimą, nepriklausomai nuo jų šaltinio arba gavėjo rezidavimo vietos, išskyrus situacijas, kuriuose laisvo kapitalo judėjimo suvaržymas yra laikomas pateisinamu.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Tarptautinės sutartys, ES teisės aktai ir kiti dokumentai:

1. 1990 m. Liepos 23 d. Europos tarybos direktyva 90/435/EB dėl bendrosios mokesčių sistemos, taikomos įvairių valstybių narių patronuojančioms ir dukterinėms bendrovėms. *OL, 1990 L 225*, p. 6-9.
2. 2009 m. spalio 19 d. Tarybos direktyva Nr. 2009/133/EB dėl bendros mokesčių sistemos, taikomos įvairių valstybių narių įmonių jungimui, skaidymui, daliniam skaidymui, turto perleidimui bei keitimuisi akcijomis, ir SE arba SCE registruotos buveinės perkėlimui iš vienos valstybės narės į kitą. *OJ, 2009 L 310*, p. 34–46.
3. 2011 m. lapkričio 30 d. Tarybos direktyva Nr. 2011/96/ES dėl bendrosios mokesčių sistemos, taikomos įvairių valstybių narių patronuojančioms ir dukterinėms bendrovėms. *OJ, 2011 L 345*, p. 8–16.
4. Konvencija dėl dvigubo apmokestinimo išvengimo koreguojant asocijuotų įmonių pelną. *OJ, 2005 C 160*, p. 11–22.
5. 2003 m. gruodžio 22 d. Tarybos direktyva iš dalies keičianti Direktyvą 90/435/EEB dėl bendrosios mokesčių sistemos, taikomos įvairių valstybių narių patronuojančioms ir dukterinėms bendrovėms. *OJ, 2004 L 225*, p. 41–44.
6. 2003 m. birželio 3 d. Tarybos direktyva 2003/49/EB dėl bendros apmokestinimo sistemos, taikomos palūkanų ir autorinių atlyginimų mokėjimams tarp skirtingų valstybių narių asocijuotų bendrovių. *OJ, 2003 L 157*, p. 49–54.
7. 2009 m. spalio 19 d. Europos Komisijos rekomendacija dėl išskaičiuojamojo mokesčio lengvatų taikymo tvarkos. *OJ, 2009 L 279*, p. 8-11.
8. 2011 m. vasario 15 d. Tarybos Direktyva (ES) Nr. 2011/16/ES dėl administracinio bendradarbiavimo apmokestinimo srityje ir panaikinanti Direktyvą 77/799/EEB. *OJ 2011 L 64*, p. 1–12.

Teismų praktika

9. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2009 m. spalio 1 d. sprendimas *Gaz de France C-247/08*, ECLI:EU:C:2009:600.
10. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 1996 m. spalio 17 d. sprendimas *Denkavit International BV, VITIC Amsterdam BV and Voormeer BV v Bundesamt für Finanzen C-283/94, C-291/94 ir C-292/94*.

11. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2004 m. gruodžio 1 d. sprendimas *Mark Kerckhaert and Bernadette Morres v Belgische Staat* C-513/04, ECLI:EU:C:2006:713.
12. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2008 m. gegužės 20 d. sprendimas *Staatssecretaris van Financiën v Orange European Smallcap Fund NV* C-194/06, ECLI:EU:C:2008:289.
13. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2009 m. liepos 16 d. sprendimas *Jacques Damseaux v Belgian State* C-128/08, ECLI:EU:C:2009:471
14. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2004 m. liepos 15 d. sprendimas *Anneliese Lenz v Finanzlandesdirektion für Tirol* C-315-02, ECLI:EU:C:2004:446.
15. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2004 m. rugsėjo 7 d. sprendimas *Petri Manninen* C-319/02, ECLI:EU:C:2004:484.
16. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2006 m. gruodžio 12 d. sprendimas *Test Claimants in the FII Group Litigation v Commissioners of Inland Revenue* C-446/04, ECLI:EU:C:2006:774.
17. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2011 m. vasario 10 d. sprendimas *Haribo Lakritzen Hans Riegel BetriebsgmbH and Österreichische Salinen AG v Finanzamt Linz* C-436/08 ir C-437/08, ECLI:EU:C:2011:61.
18. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2011 m. rugsėjo 15 d. sprendimas *Ministre du Budget, des Comptes publics et de la Fonction publique v Accor SA* C-310/09, ECLI:EU:C:2011:581.
19. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2000 m. birželio 6 d. sprendimas *Staatssecretaris van Financiën v B.G.M. Verkooijen* C-35/98, ECLI:EU:C:2000:294.
20. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2004 m. liepos 15 d. sprendimas *Ministre des Finances v Jean-Claude Weidert and Élisabeth Paulus* C-242/03, ECLI:EU:C:2004:465.
21. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2006 m. gruodžio 14 d. sprendimas *Denkavit Internationaal BV and Denkavit France SARL v Ministre de l'Économie, des Finances et de l'Industrie* C-170/05, ECLI:EU:C:2006:783.
22. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2006 m. sausio 19 d. sprendimas *Margaretha Bouanich v Skatteverket* C-265/04, ECLI:EU:C:2006:51.
23. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2007 m. lapkričio 8 d. sprendimas *Amurta SGPS v Inspecteur van de Belastingdienst/Amsterdam* C-379/05, ECLI:EU:C:2007:655.

24. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2010 m. birželio 3 d. sprendimas *Europos Komisija prieš Ispanijos Karalystę* C-487/08, ECLI:EU:C:2010:310.

Specialioji literatūra

25. WARREN, A. C.; GRAETZ, M.J., Dividend Taxation in Europe: When the ECJ Makes Tax Policy. *Yale Law & Economics Research Paper*, 2007, No. 354.
26. BARBUTA-MISU, Nicoleta, TUDOR, Florin., The International Double Taxation—causes and avoidance. *Acta Universitatis Danubius : Oeconomica*, 2010, No. 5.
27. PANAYI, Christiana Hji. *European Union Corporate Tax Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013.
28. LANG M., et al. *Introduction to European Tax Law: Direct Taxation*. London: Spiramus Press, 2008, p. 97.
29. TERRA B. J. M., WATTEL P. J. *European Tax Law Sixth Edition*. The Netherlands: Kluwer Law International, 2012.
30. NIJKEUTER, Erwin. *Taxation of Cross-Border Dividends Paid to Individuals from an EU Perspective: Positive and Negative Integration*. The Netherlands: Kluwer Law International, 2012
31. SCHMIDT S. N. et al. *Taxation of Cross-border dividend payments within the EU. Impact of several possible solutions to alleviate double taxation*. Copenhagen: Copenhagen Economics, 2012.
32. SPENDEL, CH., EVERS, L., The Cross-border Taxation of Dividends in the Case of Individual Portfolio Investors: Issues and Possible Solutions. *EC Tax Review*, 2012, No. 1, p. 17-31.

Internetiniai šaltiniai

33. Europos Parlamentas. *Direct taxation: personal and company taxation* [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 04 15]. Prieiga per internetą: <https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_2.6.10.pdf>
34. Europos Komisija, darbinis dokumentas *Įmonių apmokestinimas vidinėje rinkoje*, Briuselis, 2001 [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 04 15]. Prieiga per internetą: <<https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/2/2001/EN/2-2001-1681-EN-1-0.Pdf>>
35. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija. *Model Tax Convention on Income and Capital*. 2017 m. [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 04 15]. Prieiga per

- interneta: <<https://www.oecd.org/ctp/treaties/model-tax-convention-on-income-and-on-capital-condensed-version-20745419.htm>>
36. Europos Komisija. Vieša konsultacija *Consultation on Double Tax Conventions and the Internal Market: factual examples of double taxation cases*, 2010, [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 04 15]. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/taxation_customs/consultations-get-involved/tax-consultations/consultation-double-tax-conventions-internal-market-factual-examples-double-taxation-cases_en>
37. Europos Komisija. *Išskaičiuojamojo mokesčio elgsenos kodeksas*. 2017, [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 04 15]. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/code_of_conduct_on_withholding_tax.pdf>
38. Europos Komisija. Pranešimas spaudai Capital Markets Union: Commission announces new tax guidelines to make life easier for cross-border investors. 2017, [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 04 15]. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_17_5193>
39. Withholding Tax Rates in 2019, prepared by Deloitte [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 04 15]. Prieiga per internetą: <<https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Tax/dttl-tax-withholding-tax-rates.pdf>>
40. Europos Komisija. Vieša konsultacija *Taxation problems that arise when dividends are distributed across borders to portfolio and individual investors and possible solutions*, 2011, [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 04 15]. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/taxation_customs/consultations-get-involved/tax-consultations/taxation-problems-that-arise-when-dividends-are-distributed-across-borders-portfolio-individual-investors-possible-solutions_en>

SANTRAUKA

Dividendų apmokestinimas pelno mokesčiu Europos Sąjungoje

Šiame darbe nagrinėjamas dividendų apmokestinimo taisyklės Europos Sąjungoje. Kadangi dividendų apmokestinimas Europos Sąjungoje yra jau 30 metų harmonizuotas, šis darbas siekia atskleisti kaip yra apmokestinami portfeliniai dividendai, t. y. tie dividendai, kurių apmokestinimas Europos Sąjungoje nėra harmonizuotas.

Pirmoje darbo dalyje siekiama atskleisti kokia apmokestinimo sistema šiuo metų galioja Europos Sąjungoje – analizuojama 2011 m. lapkričio 30 d. Tarybos direktyva 2011/96/ES dėl bendrosios mokesčių sistemos, taikomos įvairių valstybių narių patronuojančioms ir dukterinėms bendrovėms. Vertinama kaip ji laikui bėgant keitėsi, kokios uvo direktyvos priėmimo priežastys. Taip pat šioje dalyje analizuojamas Ekonominio Bendradarbiavimo ir Plėtros Organizacijos pavyzdinė konvencija dėl pajamų ir kapitalo mokesčių bei jos normos dividendų apmokestinimo srityje. Šioje dalyje taip pat siekiam atskleisti kokie dividendai yra niekaip neharmonizuoti Europos Sąjungos lygiu ir kokios problemos kyla tokių dividendų gavėjams.

Antroje dalyje pateikiami ir įvertinami pasiūlymai, kurie padėtų sušvelninti dvigubo portfelinių dividendų apmokestinimo problemą. Darbe analizuojamos tiek jau priimtose „minkštosios“ teisės iniciatyvos, tiek pasiūlymai, kurie egzistuoja tik diskusijų lygmenyje.

Trečia darbo dalis yra skirta pristatyti jau egzistuojančioms taisyklėms portfelinių dividendų apmokestinimo srityje, kurios kyla iš Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikos. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika portfelinių dividendų srityje galima skirstyti į du blokus: užsienio šaltinio dividendų situacijos ir dividendų išmokėjimo į kitą valstybę narę situacijos.

Summary

Taxation of Dividends by Income Tax in the EU

This thesis examines rules that regulate dividends taxation in European Union. Dividends taxation in European Union was harmonized 30 years ago and thus this thesis focuses on rules governing taxation of dividends that are not harmonized throughout the European Union, i. e. portfolio dividends.

First part of the thesis reveals dividends taxation system is in force right now. Firstly, Council Directive 2011/96/EU of 30 November 2011 on the common system of taxation applicable in the case of parent companies and subsidiaries of different Member States. Changes that were done to this directive over time are assessed. Organisation for Economic Co-operation and Development Model Tax Convention on Income and on Capital is also examined because it contains norms that distribute taxing rights of dividends between Member states. This part also analyzes dividends and problems that investor run into in cases of dividends that are not harmonized in either of mentioned documents.

Second part of the thesis focuses on proposals that would eliminate double taxation of portfolio dividends. “Soft” law incentives that are already adopted are evaluated together with proposals that exist only at the level of discussions.

The aim of the third working day is to present the already existing traditional methods of taxation of portfolio dividends, which arise from the case law of the Court of Justice of the European Union. The case law of the Court of Justice of the European Union in the field of portfolio dividends can be divided into a block: dividend situations from foreign sources and dividend payout situations in another Member State.

Aim of the third part of the thesis is to present already existing rules around taxation of portfolio dividends which can be found in the Court of Justice of the European Union jurisprudence. Case law of the Court of Justice of the European Union in field of portfolio dividends, can be divided into two big groups: outbound and inbound dividends.